

SIAMO DI NUOVO INSIEME

NR. 67-68 • SERIE NOUĂ • OCTOMBRIE – DECEMBRIE 2016

FONDATĂ ÎN 2007 • ISSN 1843-2085 • REVISTĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA ITALIENILOR DIN ROMÂNIA **RO.AS.IT**. CU SPRIJINUL FINANCIAR AL GUVERNULUI ROMÂNIEI, PRIN DEPARTAMENTUL PENTRU RELAȚII INTERETNICE

Tu scendi dalle stelle

*Tu scendi dalle stelle,
o Re del cielo,
e vieni in una grotta al freddo e al gelo.
O Bambino mio divino,
io ti vedo qui a tremar;
o Dio beato !
Ah, quanto ti costo l'avermi amato!
A te che sei del mondo
il Creatore,
mancano panni e fuoco, o mio Signore.
Caro eletto pargoletto,
quanto questa povertà
più m'innamora,
Giacché ti fece amor povero ancora.
Tu lasci del Tuo Padre
il Divin Seno
e con me vieni a penar su questo fieno.
Dolce amore del mio cuore
dove amor ti trasportò
o Gesù mio, perché tanto patir? Per amor mio!*

Buon Natale a tutti voi!

Crăciun fericit tuturor și Un An Nou bun!

Vă urează RO.AS.IT.

Bianco natale

*Tu, neve, scendi ancor, lenta
per dare gioia in ogni cuor.
E' Natale spunta la pace santa;
l'amor che sa conquistar.
Tu, vigile cader, neve
il cielo devi ringraziar.
Alza gli occhi, guarda lassù!
E' Natale, non si soffre più.
E' Natale spunta la pace santa;
l'amor che sa conquistar.
Tu, vigile cader, neve
il cielo devi ringraziar.
Alza gli occhi, guarda lassù!
E' Natale, non si soffre più.*

SIAMO DI NUOVO INSIEME

FONDATA ÎN 2007

NR. 67-68 • SERIE NOUĂ
OCTOMBRIE – DECEMBRIE
2016

ISSN 1843-2085

Revistă editată
de Asociația Italianilor din
România **RO.AS.IT.**
cu sprijinul financiar al
Guvernului României,
prin Departamentul
pentru relații interetnice

Membri fondatori

Mircea Grosaru

Ioana Grosaru

Director

Gabriela Tarabega

Redactori

Gregorio Pulcher

Adrian Chișiu

Dan Comarnescu

Design & pre-press

Square Media

www.squaremedia.ro

**Asociația
Italianilor
din România
RO.AS.IT.**

asociație cu statut
de utilitate publică

Str. Lipscani nr. 19, etaj 1
030031 București
Tel./Fax: 021 313 3064
ufficio@roasit.ro

www.roasit.ro

ACTUALITATE / ATTUALITÀ

- 04 | Vin colindătorii. Leru-i, Ler...
- 06 | La împlinirea a 100 de ani. Biserica Italiană din București, la jubileu • Alla commemorazione dei 100 anni. La Chiesa Italiana di Bucarest al giubileo
- 10 | Expoziția RO.AS.IT. dedicată istoriei etnicilor italieni din România, din nou în turneu • La mostra RO.AS.IT. dedicata alla storia degli etnici italiani della Romania, di nuovo in Italia
- 15 | RO.AS.IT. prezintă la Gaudeamus
- 16 | Ceremonie solemnă la Cimitirul Militar Italian Ghencea. În memoria ostașilor italieni căzuți pe pământ românesc

CULTURA / CULTURĂ

- 18 | Anul Brâncuși. Brâncuși sau arta ca bucurie și bunătate a spiritului • Brancusi o l'arte come gioia e bonta' di spirito
- 21 | Vernisaj Angela Tomaselli: Chipuri și închipuiri ale muntelui... la Muzeul de Artă din Râmnicu Vâlcea.
- 22 | Biserica Italiană – reper spiritual și artistic
- 24 | Garullo Garulli la Institutul Italian de Cultură • Garullo Garulli all'Istituto Italiano di Cultura
- 26 | BADANTA. Roman de Maria Vaida-Voevod • LA BADANTE. Romanzo di Maria Vaida-Voevod
- 28 | Să redescoperim arta medievală italiană în Galeriele permanente ale Muzeului Național de Artă al României • Riscopriamo l'arte medioevale italiana nelle Gallerie permanenti del Museo Nazionale d'Arte della Romania
- 29 | NED – 70. Expoziție aniversară

SOCIETĂ' / SOCIAL

- 30 | File de istorie trăită. Crăciunul și iernile anilor 1936-1946
- 32 | Festivalul Interetnic Confluente. Ediția a IX-a, Iași 2016
- 33 | Tabăra de vară a RO.AS.IT., organizată pentru copii care studiază limba italiană. Jurnal de vacanță
- 36 | UNESCO – de 60 de ani în România

Versiunea italiană a articolelor publicate în acest număr al revistei este realizată de Gregorio Pulcher.

OTTOBRE • DICEMBRE

Vin colindătorii Leru-i, ler...

*Trei crai de la Răsărit
Spre stea au călătorit
Și-au mers, după cum cetim,
Până la Ierusalim.
Acolo dac'au ajuns
Steaua'n nori li s-a ascuns
Și-au început a căuta
Prin craș a întreba...*

Ce frumos spune colinda noastră, cât de mari erau speranțele aduse lumii prin împlinirea vechilor proorocii, care spuneau că va veni, când va fi vremea, se va naște aici pe Pământ *Împăratul Lumii*, Cel ce va aduce Iubirea, Pacea și Buna Înțelegere între oameni și va schimba fața lumii...

Și au pornit cei trei împărați, trei magi savanți, ce nu se cunoscuseră înainte dar erau oameni de o mare știință, cu gândire înaltă, dornici de a afla împlinirea minunii, schimbarea mentalităților și tendințelor războinice ale popoarelor și instaurarea unei Păci armonioase, aducătoare de liniște, bunăstare spirituală și materială... Ei trei au înțeles că nu trebuie să se dușmănească, că ura și mânia nu duceau nicăieri. Ei trei voiau să-L salute, să-L întâmpine pe *Cel ce se năștea* pentru a salva omenirea, pentru a o mântui și a o scăpa de domnia răului.

Cu câtă suspiciune au fost întâmpinați de Irod – întru chiparea răului, a desfrâului, a lăcomiei și urii, a disprețului față de propriul său popor, a slugărniceii față de cuceritorii romani!

Dar magii i-au dejucat planurile și s-au dus să se plece cu umilință în fața *Celui ce s-a născut, Celui fără de nceput*, ce se născuse în lăcașul anonim, grajdul mizer al unui om sărac, încălzit de suflarea animalelor adăpostite acolo și în ieslea căroră îl culcase Maica Sa pe El. Deasupra, Cerul s-a deschis și cetele îngerești cântau imnuri de slavă, de mărire întru *Cei de sus* și pe Pământ pace și bună învoire. Ciobanii din câmp au venit **sa** vadă minunea și alături de darurile scumpe aduse de împărații străini, au prezentat și ei miei, produsul valoros al muncii lor, Celui care avea să se numească *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi*. Căci Cel ce era culcat în iesle era *Mielul* nevinovat al lui Dumnezeu, Cel care venise să ne izbăvească, să ne ierte păcatele și să ne ducă pe Calea cea Dreaptă.

Schimbarea, desigur, nu s-a făcut lin și nici dintr-odată. Spre a scăpa de urgia lui Irod, *Familia Sfântă* a fost nevoită să fugă în Egipt, să se ascundă. Au urmat apoi ani de suferință, de jertfe,

de jertfirea însuși a *Fiului Sfânt*, a numeroși martiri și sfinți, care de-a lungul secolelor au preferat moartea și chinurile, dar nu s-au lepădat de credința lor. Multe popoare au pornit împotriva creștinătății, al cărei număr nu scădea însă, ci, cu cât mai avan o persecutau, cu atât mai mult creștea. Credința te face puternic și simbolul celui prunc nevinovat ce venea pe lume ca să ne mântuiască pe toți, fără nicio deosebire, devine tot mai convingător și determină tot mai multe acte de caritate, de înțajutorare, de ocrotire a celor slabi și bolnavi, căci Iisus a zis: „Veniți la mine, veniți la mine, toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi...”. Iar în ceea ce-i privește pe copii, a zis „Lăsați copiii să vină la mine!”.

De aceea, în preajma Crăciunului, mai cu seamă când încă se mai deschid porțile Iertării și ale Milei, **ca** în acest când **in** toate bisericile catolice, toată lumea se pregătește să ducă daruri în primul rând copiilor, apoi bătrânilor, celor săraci și celor cu dizabilități, tuturor celor lipsiți de hrană fizică sau sufletească, de căldura și acoperișul unui cămin, celor loviți de viață sau prizoniți. Toți suntem mânați de sentimente de generozitate, de compasiune, toți vrem să devenim mai buni și aproape tuturor ni se umezesc ochii când ascultăm frumoasele noastre colinde sau pe cele ale altor neamuri, căci toți Îl cântă pe El, pe El și pe Maica Lui și marele mister al Nașterii Sale.

Și în noaptea de 24 Decembrie, în marea liniște de la miezul nopții, în înaltul cerului sună triumfător clopotele: e *Noaptea Sfântă, Holly Night, Heilige Nacht, Minuit Chrétiens, C'est l'heure solennelle...*

*Vin Colindătorii, Lăru-i ler
Si v-aduc pe Dumnezeu, Lăru-i ler
Să vă mântuie de rău, Lăru-i ler...*

La împlinirea
a 100 de ani

Alla commemorazione
dei 100 anni

Biserica Italiană din București la Jubileu

La Chiesa Italiana di Bucarest al giubileo

Motto

Această minunată biserică să rămână mereu locul unde se aprinde focul iubirii față de Dumnezeu. Această minunată biserică să fie pentru toți credincioșii o ancoră stabilă în speranța divină.

Che questa meravigliosa chiesa resti sempre un luogo dove si accende il fuoco dell'amore verso Dio. Che questa meravigliosa chiesa sia per tutti i credenti un'ancora fissa nella speranza divina.

Raymond Netzhammer, 1916

Quest'anno, alla metà del mese di ottobre, la conosciuta Chiesa italiana del SS. Redentore (*Santissimo Salvatore*) di Bucarest – rimarchevole monumento architettonico di Bucarest, opera degli italiani Stoppa e Tiraboschi – e' stata festeggiata in modo speciale. Ed era naturale, visto che quest'anno il luogo cristiano romano-cattolico dell'etnia italiana in Romania ha compiuto la bellezza di 100 anni (1916-2016).

Come c'era da aspettarselo, l'evento e' stato rimarcato da una festa giubilare minuziosamente e amorevolmente organizzata dall'Ambasciata d'Italia a Bucarest, dall'Istituto Italiano di Cultura e, naturalmente, dalla Chiesa italiana.

Il complesso e attraente evento e' durato, come nelle favole, ben tre giorni.

Ovviamente, la nostra redazione ha seguito questa manifestazione ogni giorno e qui di seguito abbiamo il piacere di raccontarvi una parte delle vicende viste e sentite.

Anul acesta, la mijlocul lunii octombrie, cunoscuta Biserică Italiană *SS Redentore* (*Prea-sfântul Mântuitor*) din București – remarcabil monument arhitectonic al Bucureștilor, operă a italienilor Stoppa și Tiraboschi – a fost sărbătorită în mod special. Fiore, întrucât în acest an lăcașul creștin romano-catolic al etniei italiene din România, a împlinit nu mai puțin de 100 de ani (1916–2016).

Cum era de așteptat, evenimentul a fost marcat de o sărbătoare jubiliară organizată cu minuțiozitate și dragoste de către Ambasada Italiei la București, Institutul Italian de Cultură și, firește, de Biserica Italiană.

Complexul și atractivul eveniment a durat, ca în povești, nu mai puțin de trei zile.

Așa cum era de așteptat, redacția noastră a urmărit zilnic această manifestare și, în cele ce urmează, vom avea bucuria să vă povestim o parte din întâmplările văzute și auzite.

Istorie, artă, cultură...

Din prima zi de jubileu biserica a fost plină de membri ai etniei italiene din România, dar și de oaspeți din țară sau din străinătate, veniți special pentru acest eveniment.

După intrarea fastuoasă a mini procesiunii grupului de preoți în frunte cu Arhiepiscopul Mitropolit Ioan Robu, parte din invitații speciali au prins a vorbi, cu emoție și dragoste, despre rolul de importanță deosebită pe care l-a avut, de-a lungul timpului, acest sfânt lăcaș: amintiri, considerații privind arta construcției, evocări, momente de glorie din istoria sa. La început, italienii imigrați pe aceste plaiuri, de obicei constructori, veniți în timpul regelui Carol I, se rugau într-o baracă improvizată. Au simțit nevoia unei biserici pe care au și construit-o. În 19 august 1915 s-a sfințit piatra de temelie a unei biserici italiene. În 2 iulie 1916 noua construcție a bisericii a fost sfințită de arhiepiscopul Raymond Netzhammer.

Lăcașul construit în stil romanico-lombard, într-o concepție lombardă, are un impunător turn lateral, operă a arhitecților Mario Stoppa și Giuseppe Tiraboschi.

Cei care au luat cuvântul, în această primă zi, au fost reprezentanți ai etniei italiene din România, dar și oaspeți (pictori, arhitecți, istorici, prieteni), printre care: **Constanții** Mara, Teresa Sinigalia, Emanuela Constantini, Francesco Butturini, iar dintre reprezentanții oficiali, Excelența Sa Diego Brasioli, Ambasador al Italiei la București și dott. Ezio Peraro, director al Institutului Italian de Cultură din București.

Storia, arte, cultura...

Fin dal primo giorno del giubileo la chiesa è stata piena di membri dell'etnia italiana in Romania e di ospiti dal paese e dall'estero, venuti apposta per questo evento.

Dopo l'ingresso fastoso della mini-processione del gruppo di preti con in testa l'Arcivescovo Metropolita Ioan Robu, una parte degli invitati speciali ha parlato, con emozione e amore, del ruolo molto importante che ha avuto, nel tempo, questo posto sacro: ricordi, considerazioni sull'arte della costruzione, evocazioni, momenti di gloria della sua storia. All'inizio, gli italiani emigrati da queste parti, di solito edili venuti durante il regno del Re Carol I, pregavano in una baracca improvvisata. Hanno sentito il bisogno di una chiesa che poi hanno costruito. Il 19 agosto 1915 è stata battezzata la pietra angolare della prima chiesa italiana. Il 2 luglio 1916 il nuovo edificio della chiesa è stato consacrato dall'arcivescovo Raymond Netzhammer.

La costruzione eretta in stile romanico-lombardo, ha un'imponente torre laterale, opera degli architetti Mario Stoppa e Giuseppe Tiraboschi.

...și un Concerto vocale e strumentale di musica sacra

În cea de a doua zi a jubileului o surpriză: un moment mai puțin așteptat. Biserica arhiplină, sufocată de flori minunate, s-a transformat într-o impunătoare sală de concert. Dotată – merită să fie știut – în balconul dreapta, cu o orgă impresionantă cu 1200 fluieri, de o valoare muzicală excepțională (PINCHI-Foligno, Italia).

Cei prezenți au ascultat un excelent *Concerto vocale e strumentale di musica sacra*. Prilej minunat de a asculta soliști de marcă ai Operei Naționale din București: Oana Andra, Andreea Ilie, Adina Secobeanu (mezzosoprane), Tania Ruskova (soprană), Ionuț Popescu (tenor), Filip Panait (bas), dar și un excepțional quartet de coarde al Orchestrei Române de Tineret.

Pr. Daniel Bulai, parohul bisericii:

Această sărbătoare religioasă este un **OMAGIU** adus preoților care au slujit aici timp de un secol, dar și comunității italiene din țară, istoriei, culturii și spiritualității.

Ioan Robu, Arhiepiscop Mitropolit:

... Îmi amintesc de o vizită făcută prin anii 1980, aici, când porțile bisericii s-au deschis din nou după ce mult timp, aproape o jumătate de secol, fuseseră închise abuziv. Se aprobaseră 5-6 slujbe pe an, ținute de preotul Francesco Molinari, care venea de fiecare dată din Italia, special, pentru a le oficia...

Quelli che hanno preso la parola, in questo primo giorno, sono stati dei rappresentanti dell'etnia italiana in Romania, e anche alcuni ospiti (pittori, architetti, storici, amici) tra cui Costanțin Mara, Tereza Sinigalia, Emanuela Constantini, Francesco Butturini e, tra i rappresentanti ufficiali, Sua Eccellenza Diego Brasioli, Ambasciatore d'Italia a Bucarest e il dott. Ezio Peraro, direttore dell'Istituto Italiano di Cultura a Bucarest.

... e un Concerto vocale e strumentale di musica sacra

Nel secondo giorno del giubileo una sorpresa: un momento inaspettato. La chiesa arcipiena, straripante di fiori meravigliosi, s'è trasformata in un'imponente sala da concerto. Dotata – vale la pena di dirlo – sulla balconata destra di un organo impressionante di 1.200 canne, di un valore musicale eccezionale (PINCHI-Foligno, Italia).

Pr. Daniel Bulai, parroco della chiesa:

Questa festa religiosa è un omaggio ai preti che hanno servito qui durante un secolo, ma anche alla comunità italiana del paese, alla storia, alla cultura e alla spiritualità.

I presenti hanno ascoltato un eccellente *Concerto vocale e strumentale di musica sacra*. Occasione meravigliosa per ascoltare i solisti di qualità dell'Opera Nazionale di Bucarest: Oana Andra, Andreea Ilie, Adina Secobeanu (mezzosoprani), Tania Ruskova (soprano), Ionuț Popescu (tenore), Filip Panait (basso), e un eccezionale quartetto d'archi dell'Orchestra Romena dei Giovani.

Alle viole, violino e violoncello erano Rafael Butaru, Roxana Curtgeafar, Adrian Vasile, Gabriela Bokor. All'organo il famoso Marcel-Octav Costea.

Nel programma ci sono stati dei pezzi di J.S. Bach, Vivaldi, Rossini, Boccherini, Mascagni etc.

Giorno tre – la Santa Messa Solenne

Nell'ultimo giorno dei festeggiamenti è stata officiata una messa di un fasto religioso speciale, abituale, di fatto, nelle chiese romano-cattoliche

Secvență din spectacol –
ansamblul de dansuri
„Di nuovo insieme”

La viori, violină și violoncel au fost: Rafael Butaru, Roxana Curtgeafar, Adrian Vasile, Gabriela Bokor. La orgă, – cunoscutul Marcel-Octav Costea.

În program au fost piese de J.S. Bach, Vivaldi, Rossini, Boccherini, Mascagni ș.a.

Ziua a treia – Sfânta Liturghie Solemnă

În ultima zi a sărbătoririi s-a oficiat o slujbă de un fast religios special, obișnuit, de fapt, în bisericile romano-catolice cu prilejul unor mari evenimente, cum a fost și acest jubileu.

Liturghia s-a desfășurat atât în limba italiană, cât și în română, în semn de respect pentru invitații ne italofoeni.

Serviciul religios a debutat, din nou, și în această zi, cu cortegiul preoților, condus spre altar de Arhiepiscopul Mitropolit Ioan Robu, alături de credincioși, tineri și vârstnici, de maici, dar și de Don Roberto de Polimeri din Congregația Don Orione, aflată în misiune permanentă în țara noastră.

Atât în timpul desfășurării Sfintei Liturghii, cât și spre sfârșitul acesteia, au avut loc intervenții la obiect, ale câtorva dintre personalitățile invitate.

Cu prilejul acestui eveniment s-a luat și o decizie importantă: aceea ca sărbătorirea solemnă a Bisericii Italiene să se facă de aici înainte, la fiecare zece ani.

Ambasadorul Italiei la București E.S. Diego Brasioli și dott. Ezio Peraro, directorul Institutului Italian de Cultură i-au felicitat pe participanți, cât și pe cei ce slujesc în acest sfânt lăcaș al comunității italiene, cu ocazia Jubileului.

în occasione di grandi avvenimenti, com'è stato anche questo giubileo.

La Messa e' stata fatta sia in italiano che in romeno, in segno di rispetto per gli invitati non italofoeni.

In questo terzo giorno il servizio religioso ha debuttato, di nuovo, col corteo dei preti, condotto verso l'altare dall'Arcivescovo Metropolita Ioan Robu, assieme ai credenti, giovani e anziani, alle suore e anche a Don Roberto De Polimeri della Congregazione Don Orione, che si trova in missione permanente nel nostro paese.

Sia durante lo svolgimento della Santa Messa che verso la sua fine, ci sono stati interventi puntuali di alcune delle personalita' invitate.

In occasione di questo evento e' stata presa anche una decisione importante, e cioè di festeggiare d'ora in poi la Chiesa Italiana ogni dieci anni.

L'Ambasciatore d'Italia a Bucarest S.E. Diego Brasioli e il dott. Ezio Peraro, direttore dell'Istituto Italiano di Cultura, si sono congratulati coi partecipanti e con quelli che servono in questo posto sacro della comunita' italiana in occasione del giubileo.

Modesto Gino Ferrarini

Ioan Robu, Arcivescovo Metropolita:
... Mi ricordo di una visita fatta qui negli anni '80, quando le porte della chiesa si sono aperte di nuovo dopo che, per tanto tempo, quasi mezzo secolo, furono chiuse abusivamente. Furono approvate 5-6 messe all'anno, tenute dal prete Francesco Molinari, che veniva ogni volta apposta dall'Italia, per officiarle...

Expoziția RO.AS.IT.

dedicată istoriei etnicilor italieni
din România, din nou în Italia

Ca urmare a amabilei invitații a dnei Alexandra Lupea, președinta Asociației Spazio Mediazione & Intercultura, expoziția Asociației Italianilor din România *De la emigrare la integrare* a fost prezentată, din nou în Italia, în perioada 11-18 octombrie 2016. De data aceasta expoziția a sosit la Cuneo, oraș piemontez din nord-vestul Peninsulei.

In seguito al gentile invito della sig.ra Alexandra Lupea, presidentessa dell'Associazione Spazio Mediazione & Intercultura, la mostra dell'Associazione Italiani della Romania intitolata *Dall'emigrazione all'integrazione* è stata nuovamente presentata in Italia nel periodo tra l'11 e il 18 ottobre 2016. Questa volta la mostra è arrivata a Cuneo, città piemontese collocata nel nord-ovest della penisola.

Președinta Asociației S.M.I. și colaboratoarele sale: Martha Quinteros, Cristine Decarli, Liga Obronova, Djeneba Konfe, Loreta Gripshi au pregătit pentru delegația RO.AS.IT., cu multă grijă, un bogat și diversificat program de vizite și întâlniri.

Expoziția a fost organizată în holul principal al Universității din Cuneo, un loc cu mare vizibilitate, unde a stârnit un viu interes. Acest interes a fost demonstrat chiar de la inaugurare prin prezența dnei Lupea, care a subliniat în cuvântul de deschidere a manifestării că inițiativa a fost salutăată și de primarul orașului Cuneo, dl Federico Borgna, care a avut numai cuvinte de laudă referitoare la această inițiativă, de prezentare a unei asemenea expoziții în localitate, transmițând mesajul său de salut prin consiliera sa, Franca Giordano.

Deosebit de consistentă și interesantă a fost prezentarea profesorului Giuseppe Tardivo, directorul și coordonatorul Campusului de Management și Economie al Universității. Pentru a întregi tabloul dezbaterilor, cele două moderatoare

La mostra RO.AS.IT.

dedicata alla storia
degli etnici italiani
della Romania, di nuovo
in Italia

La presidentessa dell'associazione S.M.I. e le sue collaboratrici: Martha Quinteros, Christine Decarli, Liga Obronova, Djeneba Konfe, Loreta Gripshi hanno preparato con molta cura un programma di visite e incontri ricco e diversificato per la delegazione di RO.AS.IT.

La mostra è stata esposta nel corridoio principale della sede universitaria di Cuneo, uno spazio di grande visibilità, dove la mostra ha prodotto un vivo interesse. Questo interesse è stato testimoniato anche dall'incontro di inaugurazione, all'apertura del quale la sig.ra Lupea ha ricordato il sostegno e l'ammirazione per l'iniziativa di esporre una mostra di questo tipo da parte del sindaco di Cuneo Federico Borgna che trasmesso il suo saluto tramite l'assessore per le pari opportunità Franca Giordano.

Ricca ed interessante è stata, nella medesima occasione, la relazione del prof. Giuseppe Tardivo, direttore e coordinatore del Campus di Management ed Economia dell'Università. Per offrire ancora maggiori spunti sull'argomento proposto, le due mediatrici interculturali dell'associazione S.M.I., appartenenti a famiglie italiane immigrate, Martha Quinteros dell'Argentina e Christine Decarli del Brasile, hanno parlato della propria esperienza di vita e, in particolar modo, di come le famiglie immigrate, stabilitesi in diverse parti del mondo, riescano a trasmettere ai propri figli la nostalgia le rispettive terre d'origine. Partendo dal modello della storica comunità italiana della Romania, presentato dalla prof.ssa Ioana Grosaru, presidentessa di RO.AS.IT., e raccontata dal film *Istoria care ne desparte, istoriile care ne apropie* (*Storia che ci separa, storie che ci riavvicinano*),

interculturale ale Asociației S.M.I., care fac parte din familii italiene, Martha Quinteros din Argentina și Christine Decarli din Brazilia au vorbit despre propria lor experiență de viață dar, mai ales, despre modul în care familiile de emigranți, stabilite în diferite colțuri ale lumii, reușesc să transmită copiilor lor nostalgia locurilor natale.

Pornind de la modelul comunității istorice italiene din România, prezentat de prof. Ioana Grosaru, președinta RO.AS.IT. și ilustrată de filmul *Istoria care ne desparte, istoriile care ne apropie*, realizat de Anca Filoteanu, vorbitorii au pus în discuție condiția emigrantului, a păstrării identității sale culturale.

O intervenție primită cu interes a fost și cea a Celinei Onțeluș, descendentă a unei familii de vechi imigranți italieni stabiliți în comuna Greci din județul Tulcea, România.

Evenimentul a fost moderat de Franco Chittolina, ex funcționar UE, iar concluziile, concise și la obiect, au fost prezentate de antropologul prof. dr. Andrea Vaschetto.

Programul vizitelor a inclus două instituții de învățământ – Centrul Formativ AFP și Liceul *Edmondo de Amicis* – două ocazii deosebite de cunoaștere reciprocă și de identificare a unor posibile relații de colaborare în viitor, reciproc avantajoase.

La Centrul Formativ AFP, delegația a fost primită de directoarea Raffaella Gramaglia și de un grup de profesori ai centrului. Întâlnirea a fost o bună ocazie pentru a vorbi despre educația formală a tinerilor care se pregătesc pentru câteva meserii de tradiție în zonă, cum ar fi: cea de estetician, tâmplar, mecanic sau estetician

După vizionarea filmului dedicat istoriei școlii, delegația a fost invitată să viziteze câteva ateliere bine organizate și echipate, conform exigențelor actuale, pentru pregătirea practică a elevilor. Interesant este faptul că Centrul este deschis, după cum spunea directoarea instituției, spre parteneriate, spre proiecte și schimb de bune practici, în care profesorii au deja o bogată experiență. Centrul pregătește, în fiecare an, persoane de origine străină pentru a deveni mediatori interculturali și pentru a lucra în proiecte de integrare socială.

O întâlnire deosebită a fost și cea cu elevii și profesorii de la Liceul *Edmondo de Amicis*. A fost o adevărată lecție despre conviețuire, despre identitate și despre păstrarea propriei culturi, aceea în care au fost născuți și crescuți. Tema discuțiilor era cât se poate de apropiată lor, pentru că elevii erau de naționalități diferite, printre ei aflându-se și copii de origine română.

Istoria italienilor din România prezentată de Ioana Grosaru și repovestită în stil personal de Celia Onțeluș, precum și intervenția Christinei Decarli au fost un incitant subiect de reflecție pentru tinerii participanți, care, în final, au pus întrebări pertinente moderatorilor. Răspunsurile

realizzato da Anca Filoteanu, i relatori hanno parlato della condizione dell'immigrato e della conservazione della sua identità culturale. Un intervento speciale, e accolto con molto interesse, è stato quello di Celia Onțeluș, discendente di una storica famiglia di immigrati italiani stabilitasi nella località di Greci, nella Provincia di Tulcea in Romania.

Secvență din spectacol – ansamblul de dansuri „Di nuovo insieme”

L'evento è stato moderato da Franco Chittolina, ex funzionario UE, e alcune brevi conclusioni sono state presentate dall'antropologo prof. dr. Andrea Vaschetto.

Il programma delle visite ha visto coinvolte anche due scuole: il Centro Formativo AFP e il Liceo *Edmondo de Amicis*, due speciali occasioni di conoscenza reciproca e di creazione di possibili collaborazioni per il futuro, reciprocamente vantaggiose.

Presso il Centro Formativo AFP la delegazione RO.AS.IT. è stata accolta dalla direttrice Raffaella Gramaglia e da un corpo di insegnanti del centro. L'incontro è stato occasione per parlare

Secvență din spectacol – ansamblul de dansuri „Di nuovo insieme”

Secvență din spectacol –
ansamblul de dansuri
„Di nuovo insieme”

Delegația a ajuns la Boves într-o după-amiază însoțită. După lumina și liniștea așternută peste toate clădirile ce înconjoară mica piață centrală, străjuită de veacuri de o veche catedrală, nu ți-ai fi putut imagina tragedia prin care micul oraș și locuitorii săi trecuseră. Ars din temelii în anii celui de-Al Doilea Război Mondial, orașul de acum, nu arată vizitatorului neavizat, nimic din cele întâmplate în trecut. O simplă impresie, pentru că aici trecutul tragic nu a fost lăsat să moară, pentru

Secvență din spectacol –
ansamblul de dansuri
„Di nuovo insieme”

că generațiile viitoare trebuie să-l știe. Acele întâmplări trecute trebuie să fie lecții pentru eternitate. Și de aceea, aici a fost înființată o școală, – Școala de Pace. De mai mulți ani vin aici să învețe despre pace, tineri din lumea întreagă. I-au trecut

dell'istruzione dei giovani che si stanno preparando per alcuni mestieri specializzati in ambito locale: falegname, meccanico o estetista. Dopo la visione del film dedicato alla storia della scuola, la delegazione è stata invitata a visitare alcuni laboratori, ben strutturati ed attrezzati secondo le esigenze attuali, per la preparazione pratica degli alunni.

E' interessante il fatto che il Centro sia aperto, come ha sottolineato la direttrice dell'istituto, ai partenariati, ai progetti e allo scambio di buone prassi, attività per le quali gli insegnanti hanno già maturato una buona esperienza. Il Centro prepara ogni anno persone di origine straniera a diventare mediatori interculturali e a lavorare nei progetti di integrazione sociale.

Un incontro speciale ha avuto luogo presso il Liceo *Edmondo de Amicis* con gli alunni e gli insegnanti. E' stata una vera lezione riguardo alla convivenza, all'identità e alla conservazione della propria cultura, quella in cui si è nati e cresciuti. Il tema proposto è stato molto vicino ai ragazzi, perché essi stessi erano di diverse nazionalità e alcuni proprio di origine rumena.

La storia degli italiani della Romania presentata da Ioana Grosaru, raccontata poi con il suo stile personale da Celia Ontelus, ma anche l'intervento di Christine Decarli sono stati dei vivi argomenti di riflessione per i giovani partecipanti, che, alla fine, hanno fatto delle domande pertinenti ai relatori. Le risposte sono state altrettanto forti da chiarire i dubbi e dipanarli e sono state occasione di conoscenza di fatti poco conosciuti o del tutto ignoti agli alunni. La visita presso questo istituto scolastico è stata possibile grazie alla prof.ssa Chiara Perlo, referente per l'intercultura, e al prof. Filippo Cavallotto che ha moderato la lezione dedicata alla convivenza, all'integrazione e alla tolleranza.

Dolorose circostanze furono invece alla base dell'iniziativa di fondare a Boves, una piccola località nei pressi di Cuneo, un'istituzione presso la quale tenere delle lezioni sul tema della pace, educare alla pace e creare norme per la convivenza pacifica!

La delegazione è arrivata a Boves in un pomeriggio di sole. Dalla luce ed il silenzio che calavano su tutti gli edifici che circondano la piccola piazza centrale, con l'antica parrocchiale che da secoli presidia il luogo, non avresti potuto immaginare la tragedia vissuta dalla piccola cittadina e dalla sua gente pochi decenni or sono. Completamente bruciata durante la Seconda Guerra Mondiale, la città di oggi, non mostra al visitatore nulla di ciò che accadde in passato. Una semplice impressione, perché qui il tragico passato non è stato lasciato morire, perché le generazioni future devono conoscere l'accaduto. Quegli eventi passati devono essere lezioni per sempre. Ed ecco perché qui è stata fondata una scuola, la *Scuola di Pace*. Da molti anni vengono qui ad imparare la

pragul și personalități importante, ale căror portrete și mesaje pacifiste te întâmpină încă din prima cameră, de la intrare.

Despre toate câte s-au întâmplat la Boves și despre *Scuola di Pace*, despre scopul și sensul ei ne-a vorbit dna Enrica Giordano, expert în problematica păcii în lume, entuziasmată de vizită.

O întâlnire emoționantă a fost și cea de la Frossasco, la *Muzeul emigrației piemonteze*. Aici delegația RO.AS.IT., a fost primită cu deosebit interes, de directorul muzeului și de viceprimarul localității, Renato Zambon. O surpriză plăcută ne-a făcut dl Zambon, care ne-a povestit că provine dintr-o familie de emigranți. Strămoșii săi emigraseră cândva în România și la Tg. Ocna mai trăiește și în prezent o verișoară de-a sa - dna Cătălina (Zambon). Dl Giorgio d'Aleo, directorul muzeului a subliniat importanța legăturilor pe care le putem dezvolta, precum și direcțiile pe care, în viitor, vom putea desfășura activități comune, invitându-ne, totodată, să organizăm, în anul viitor, un eveniment comun la Frossasco.

Vizita la Cuneo s-a încheiat într-un final fericit și plin de culoare tradițională, printr-o vizită la Villanova Mondovi, Villavecchia și Roccaforte Mondovi, tot în provincia Cuneo. Zona reprezintă un punct de referință pentru istoria și tradițiile occitane. Aici delegația a fost oaspete al membrilor formației de dansuri occitane *Artusini*.

După o scurtă vizită ghidată, la surprinzătoarea Catedrală Santa Caterina, care de secole străjuiește piața centrală a localității, am fost conduși la sediul *Congregației surorilor misionare ale pătimirii Domnului Nostru*, fondată de maica Maria Margherita Lazzari. Congregația are două sedii și în România - a ținut să precizeze maica-însoțitoare.

A urmat apoi întâlnirea cu reprezentanții Primăriei Villanova, unde dna Tamara Rosa, asesor pentru politici sociale și dl Michele Pianeta, asesor pentru probleme culturale și turism, au urat bun venit delegației din România. Din partea României, salutul a fost prezentat de președinta RO.AS.IT., dna Ioana Grosaru.

Vizita în zona Mondovi la Cuneo s-a încheiat cu o serată în localitatea Roccaforte Mondovi, târgul Norea, la Complexul turistic *Commercio*, unde asociația a fost primită de primarul Paolo Bongiovanni și de viceprimarul Gianmario Raschio. Membrii formației *Artusini* au oferit oaspeților o masă cu produse tradiționale, din care nu a lipsit faimosul *vitello tonnato*. Apoi oaspeții au fost încântați cu muzică și dansuri occitane. Ne-am despărțit de minunații artiști, mesageri ai tradițiilor occitane cu promisiunea că la anul vor fi oaspeți ai RO.AS.IT. la Festivalul Confluențe de la Iași.

Ne-am despărțit, apoi, de primitoarele noastre gazde, încântați de eleganța dansurilor occitane, interpretate cu multă pasiune și voioșie de dansatorii artusini.

pace giovani da tutto il mondo. Sono state accolte importanti personalità i cui ritratti e messaggi di pace danno il benvenuto al visitatore sin dalla prima stanza di ingresso.

Di tutto ciò che è accaduto a Boves e della *Scuola di Pace*, del suo scopo e significato, ha parlato la sig.ra Enrica Giordano, esperta in questioni di pace nel mondo, entusiasta della visita.

Secvență din spectacol –
ansamblul de dansuri
„Di nuovo insieme”

Un incontro emozionante ha avuto luogo anche a Frossasco, al *Museo dell'emigrazione piemontese*. Qui la delegazione di RO.AS.IT. è stata accolta con grande interesse dal direttore del museo e dal vice sindaco del paese, Renato Zambon. Il signor Zambon ci ha fatto una piacevole sorpresa raccontandoci che anche lui proviene da una famiglia di immigrati italiani in Romania: ancora oggi a Targu Ocna vive una sua cugina, la sig.ra Catalina (Zambon).

Secvență din spectacol –
ansamblul de dansuri
„Di nuovo insieme”

Il signor Giorgio d'Aleo, direttore del museo, ha sottolineato l'importanza dei legami che si possono sviluppare e, allo stesso tempo, le direzioni che in futuro si potrebbero percorrere attraverso delle attività comuni. Per il prossimo anno RO.AS.IT. è

Secvență din spectacol –
ansamblul de dansuri
„Di nuovo insieme”

Cu siguranță, această experiență se va concretiza în legături de suflet ducând la realizarea de activități comune menite a susține cultura tradițională și respectul pentru identitatea personală a fiecăruia dintre noi.

Secvență din spectacol –
ansamblul de dansuri
„Di nuovo insieme”

Un gând bun pentru preotul bisericii ortodoxe române din Cuneo, Claudiu Savin, și pentru membrii Asociației *Uniti per l'integrazione* din Cuneo, pe care i-am întâlnit la biserica din localitate și cu care am avut ocazia să vorbim despre istoria italienilor din România, despre ce au însemnat și ce reprezintă ei pentru țara noastră.

Mulțumiri sincere membrilor Asociației *Spazio Mediazione & Intercultura*, care s-au ocupat de primirea noastră la Cuneo și care ne-au făcut un program de vizite alert, dens și fructuos.

Mulțumesc Alexandra Lupea, și, prin tine, tuturor colaboratorilor tăi!

invitata a Frossasco a participare all'organizzazione di un evento che si svolgerà in collaborazione con il Museo dell'emigrazione piemontese.

La nostra visita a Cuneo ha avuto un lieto fine pieno di colore tradizionale con la visita a Villanova Mondovì, Villavechia e Roccaforte Mondovì, sempre in provincia di Cuneo. La zona rappresenta un punto di riferimento per la storia e le tradizioni occitane. Qui la delegazione è stata ospite dei membri del gruppo di balli occitani *Artusin*.

Dopo una breve visita guidata alla sorprendente antica parrocchiale di Santa Caterina, che da secoli veglia sulla piazza centrale di Villavechia Mondovì, gli ospiti sono stati ricevuti alla sede della *Congregazione delle Suore Missionarie della Passione* fondata da madre Maria Margherita Lazzari. La Congregazione ha due sedi anche in Romania, come ha specificato Suor Chiara che ha accompagnato i delegati.

E' seguito un incontro con i rappresentanti del Comune di Villanova, durante il quale la sig.ra Tamara Rosso, assessore per le politiche sociali, ed il sig. Michele Pianeta, assessore alla cultura e al turismo, hanno dato il benvenuto alla delegazione della Romania. Il saluto da parte della Romania è stato dato dalla presidentessa RO.AS.IT., la sig.ra Ioana Grosaru.

La visita alla zona di Mondovì si è conclusa in serata nella località di Roccaforte Mondovì, borgata Norea, al complesso turistico *Commercio* dove l'associazione è stata accolta dal sindaco Paolo Bongiovanni e dal vice sindaco Gianmario Raschio. Qui i membri del gruppo *Artusin* hanno offerto agli ospiti un pasto tradizionale, da cui non è mancato il famoso piatto del vitello tonnato. In seguito hanno incantato la delegazione con la musica e le danze occitane. Ci si è lasciati con i brillanti artisti, portatori delle tradizioni occitane, con la promessa che il prossimo anno saranno ospiti di RO.AS.IT. al Festival «Confluenze» (Confluenze) a Iasi.

Sicuramente quest'esperienza concretizzerà i legami affettivi creati e porterà alla realizzazione di attività comuni per sostenere le culture tradizionale e il rispetto per l'identità personale di ciascuno.

Un pensiero positivo va al parroco della chiesa ortodossa rumena di Cuneo Claudiu Savin e ai membri dell'Associazione *Uniti per l'integrazione* di Cuneo, che hanno incontrato in chiesa la delegazione e ai quali gli ospiti hanno avuto l'opportunità di parlare della storia degli italiani della Romania e di ciò che hanno significato e rappresentato per questo paese.

Un sentito ringraziamento va ai membri dell'associazione *Spazio Mediazione e Intercultura*, che si sono occupati dell'accoglienza a Cuneo e hanno proposto un programma di visite dinamico, cioè molto intenso, ma anche ricco.

Grazie Alexandra e, tramite te, anche a tutti i tuoi collaboratori!

Claudiu Simion și Antonio Rizzo, vedete

RO.AS.IT.
prezentă la
Gaudeamus
2016

Ca în fiecare an, Asociația Italianilor din România – RO.AS.IT. a răspuns prezent invitației de a participa, cu un stand, la Târgul Internațional de Carte *Gaudeamus 2016*.

Ajuns la cea de-a 23-a sa ediție, Târgul Internațional Gaudeamus, organizat de Radio România în Pavilionul Central al Complexului Expozițional *Romexpo* și desfășurat în perioada 16-25 noiembrie, s-a bucurat de o mare afinență de public interesat de fenomenul cultural, care a profitat din plin de bogata ofertă și de atmosfera extraordinară creată în acest cadru. În numai cinci zile i-au trecut pragul peste 125.000 de vizitatori, care au participat la peste 850 de evenimente, cifre record comparabile cu cele ale ediției 2016.

În cadrul acestei impresionante desfășurări de forțe, RO.AS.IT. a prezentat, la standul său, decorat cu bun gust în stil tradițional italian, cărți, publicații periodice și alte tipărituri de promovare a istoriei și tradițiilor etnicilor italieni din România, aparținători ai comunității istorice. Printre vizitatorii săi s-au numărat, evident, și mulți membri sau simpatizanți ai asociației noastre, care s-au bucurat de interesanta ofertă de publicații și au asistat la sesiunea de autografe date de Antonio Rizzo, autor al unei serii de volume bilingve dedicate poezilor italieni, care i-au marcat anii de școală.

Totodată, membrii RO.AS.IT. au avut bucuria să asiste și la lansarea, în cadrul Editurii Triton, a cărții *Codul secret al succesului. Codul JeDI*, de Claudiu Simion și Janina-Lorelei Simion. Ce i-a atras spre această lansare? În primul rând, Claudiu Simion este descendent al unei celebre familii (Culluri) de arhitecți și constructori italieni veniți în România către sfârșitul secolului XIX, o țară

în care totul era de reclădit. Printre aceștia, se numără arh. Giovanni Culluri, care a lucrat la Podul de la Cernavodă, venit în țară la chemarea lui Anghel Saligny, sau ing. Aristide Culluri de numele căruia se leagă ridicarea a numeroase edificii importante. Claudiu Simion este fiul pictoriței Mihaela Profiriu Mateescu ce face parte din aceeași vestită familie.

Claudiu, însă, a urmat un alt drum; lucrează în cadrul unor corporații internaționale de ani buni, dar are și aplecare spre scris, fiind autorul unui roman cuceritor – *Să iubești un inger* –, iar anul acesta a dat luminii tiparului o carte utilă, în special tinerilor care-și doresc o carieră de succes: *Codul secret al succesului. Codul JeDI*, demers în care i s-a alăturat și sotia sa, Janina-Lorelei. Fuge oare cineva de succes?

J.D.I. este abrevierea expresiei *Just DO IT!*, celebrul slogan al Companiei Nike, o propoziție scurtă cu efect instantaneu motivant, care a ajutat compania să-și tripleze (aproape) cota de piață, în numai 10 ani.

Autorii acestei lucrări au constatat că aceste simple inițiale (J.D.I.) se regăsesc în titlul cavelerilor JeDI din seria de filme *Războiul stelelor*. „Un Jedi este un protector al binelui, un cavaler al luminii pentru care echilibrul interior și respectul pentru lumea înconjurătoare reprezintă un mod de viață. ...Un Jedi iubește necondiționat natura și oamenii, caută armonia și încearcă să-și depășească imperfecțiunile...”

Dacă *Just DO IT* va fi coroborat însă cu *JUST IN TIME*, succesul va fi garantat, deoarece nu este suficient să înțelegi ce este de făcut, dacă nu faci ceea ce trebuie în momentul fast.

Acest Cod al succesului este – așa cum subliniază autorii înșiși – rezultatul unor experiențe adunate de-a lungul anilor, care structurează revelațiile pe care le-au avut în diferite etape de viață, într-o formă logică, într-un ghid spre excelență, atât în plan profesional cât și personal. Puse la lucru învățămintele dobândite prin aceste revelații, îți dau posibilitatea să ai acces la resurse aparent inabordabile și ar putea să-ți canalizeze **viața** spre armonie și împlinire.

GAUDEAMUS 2016
– cel mai citit târg de carte, de la cel mai ascultat radio din România: 300 de expozanți, 850 de evenimente și peste 125.000 de vizitatori, în numai 5 zile.

OTTOBRE • DICEMBRE

În memoria
ostașilor
italieni
căzuți pe
pământ
românesc

Ceremonie solemnă la Cimitirul Militar Italian Ghencea

Am avut onoarea și mândria să particip, și în acest an, la ceremonia solemnă organizată la București, la somptuosul Cimitir din cartierul Ghencea. De față, multe alte persoane – majoritatea de origine italiană – dar și numeroși prieteni ai Italiei.

În ziua de 4 noiembrie 2016 era o animație puțin obișnuită în acest loc liniștit. La capătul unei alei largi străjuite de un impresionant monument strălucitor, în contrast cu acea zi mohorâtă de toamnă, pe care flutura steagul Italiei. La Cimitirul Militar Italian din Ghencea urma să aibă loc, cu prilejul Zilei Forțelor Armate Italiene, o ceremonie solemnă, pentru cinstirea ostașilor italieni căzuți pe pământul României în timpul celor două războaie mondiale.

Aici, în pământ românesc, odihnesc trupurile a peste 1700 de ostași italieni – cândva tineri,

puternici, frumoși, eroi iubitori ai Peninsulei – plecați să-și apere patria amenințată de război. Între ei: Gaetano Corselle, Angelo Donato, Pasquale Balari, Emilio Ferrari, Vincenzo Ascani, Mariano Catuto, Salvatore Bosico... Unii dintre aceștia sunt străbunicii, bunicii sau rude ale participanților la ceremonie, care vin an de an pentru a le cinsti memoria și a le orna crucile cu flori și lumânări.

Pe fiecare dintre aceste cruci, așezate într-o ordine perfectă, sunt cioplite în piatră numele celor căzuți. Și cum vremea și intemperii le-au cam deteriorat, numele lor sunt acum înscrise pe niște tăblițe frumoase, aurii.

Terenul Cimitirului a fost achiziționat de Legația Italiană în anul 1918 pentru demna „îngropăciune” a militarilor italieni în România, căzuți pe câmpul de luptă sau decedați în spitale, în urma rănilor. Cei ce odihnesc în acest cimitir

au fost aduși din alte locuri, precum: Timișoara, Brașov, Oradea.

Terenul are o suprafață totală de 6.680 m. În anul 1929 s-a decis ridicarea unui „Monumento Cessario” pus în centrul Cimitirului. El este opera arhitecților Stoppa, Toma și Santalena. Inaugurarea a avut loc pe 4 noiembrie 1929.

După 1940, au mai fost înmormântați aici și militari căzuți în al **Doile** Război Mondial. Unii aparțineau Corpului de Expediție Italiană din Rusia, iar alți erau piloți veniți la București ca instructori de zbor, morți în bombardamentele de la București-Băneasa.

Cimitirul este împărțit în 10 sectoare, în care și-au găsit odihna veșnică militari ce proveneau din localitățile italiene: Piave, Tolmito, Grappa, Gorizia, Trieste, **Vittorio** Veneto, Podgora, Bainisza, Montenero și Trento.

În Cimitirul Militar Italian din Ghencea există pe latura stângă, la intrare, un monument-altar dedicat unor eroi militari români. De fiecare dată când reprezentanți ai Ambasadei Italiei la București vin aici de Ziua Forțelor Armate Italiene, depun o coroană de flori și la acest monument.

Solemnitatea pentru care venisem a început la ora 11 dimineața. O fanfară a Armatei Române – cu instrumentiști în uniforme de paradă – a Brigăzii 30 Gardă a dat semnalul sonor ce anunța începerea festivității. Pe aleea centrală a apărut atunci o delegație a Ambasadei Italiei la București, în frunte cu Excelența Sa, Ambasadorul Diego Brasioli, care a depus o **frumoasă** coroană de flori la baza monumentului central din cimitir.

A urmat o Rugăciune impresionantă, rostită de preotul italian Roberto Polimeri, **rettore della Chiesa Italiana**, și depunerea oficială a mai multor

coroane, purtate de câte doi ostași din Gardă și preluate de către cei ce le aduseseră ca omagiu. Prima coroană a fost din partea României, apoi celelalte, din partea diverselor ambasade acreditate la București (a Austriei, a Marii Britanii, a Rusiei ș.a.), a Jandarmeriei Române, a Asociației Italianilor din România – RO.AS.IT., a Școlii Italiene Aldo Moro...

Dovezi ale cinstirii eroilor italieni, morți în România, găsim și în Biserica Italiană din București. Ca într-un mic tabernacul, este păstrată vie amintirea a peste 90 de italieni căzuți pe câmpurile de luptă din România, în cele două războaie mondiale.

În existența dramatică a acestei sfinte biserici, ridicate spre slava lui Iisus, eternizarea memoriei soldaților italieni a fost un înălțător act de cucer-nicie și recunoștință. În altarul bisericii au fost încastrate două plăci memoriale de marmură albă pe care stă scris: „Italiani di Romania caduti per la Patria”.

De multe decenii, lungul șir de nume de eroi, îi oprește din drum, pentru o clipă, pe cei veniți să se închine, îndemnându-i la o clipă de meditație asupra vieții, a morții eroice, a sacrificiului de sine. Transcriu aici câteva nume, dominat de un sentiment venit din adâncul ființei mele – poate acela că trebuie să-i socotim întotdeauna vii, ca și cum ar fi printre noi: Papanti Ottorino, Minisini Uno, Pessi Germano, Perego Cesare, Pugliese Gus Alberto, Revelant Allesandro, Paolini Vincenzo, Straulino Sante, Toso Pietro, Toso Giovanni...).

Ultimii, care îmi sunt atât de familiari, mă smulg clipei de față, proiectându-mă departe în timp, în căutarea unor suflete dragi.

Modesto Gino Ferrarini

Brâncuși sau arta ca bucurie și **bunătate** a spiritului

Aș vrea să spun în câteva cuvinte cum este văzut Brâncuși, astăzi, de un om de litere. Un om de litere care caută să se poziționeze pe axa sensibilității timpului său. Un critic literar care știe că cea mai bună morală în artă este aceea de a se resemna în fața valorii ei estetice, mai exact: să o întâmpine, oricare ar fi epoca și direcția estetică din care ea provine. Ce îi spune la începutul secolului al **XXI lea**, un sculptor, care, în tăcere, fără manifeste, fără programe publice, aproape singur, a revoluționat sculptura secolului său? **În** primul rând, aș folosi remarca lui Goethe referitoare la Dante, spunând că Brâncuși nu este un *talent*, Brâncuși este o *natură*. Am folosit de nenumărate ori această disociere și o folosesc de asemenea în

Brancusi o l'arte come gioia e bontà' di spirito

Vorrei spiegare in poche parole com'è visto oggi Brancusi da parte di un uomo di lettere. Un uomo di lettere che cerca di posizionarsi sull'asse della sensibilità del suo tempo. Un critico letterario che sa che la migliore morale, nell'arte, è quella di rassegnarsi davanti al suo valore estetico, e più esattamente: che si fa innanzi qualunque sia l'epoca e la direzione estetica da cui essa proviene. Cosa le dice, all'inizio del ventesimo secolo, uno scultore, che in silenzio, senza manifesti, senza programmi pubblici, praticamente da solo, ha rivoluzionato la scultura del suo secolo? In primo luogo, farei seguito alla nota di Goethe riferita a Dante, dicendo che Brancusi non è un *talento*, Brancusi è una *natura*. Ho seguito numerose volte questa dissociazione e la uso anche nel caso di Brancusi, con la sensazione che si applichi meglio che a chiunque altro. Sì, Brancusi è una *natura*, non un *talento*. Il talento può essere accettato o meno, può essere giudicato, apprezzato, il talento può essere grande, medio o piccolo, ma la natura? La *natura* esiste e impone le sue proprie leggi e i suoi criteri.

Quando la *natura* s'impone, tutte le leggi decadono. O si riformulano. Queste modificano, con rumore o tacendo, gli stili dell'arte e ne impongono altri. L'arte diviene un punto di riferimento e, certamente, un modello.

Da questo punto di vista, Brancusi è una *natura*. Come la leggiamo noi, ripeto, oggi? Come uomo di lettere sono stato e sono tutt'ora impressionato dalle possibilità, e ugualmente, delle difficoltà di questa *lettura*. Il primo sentimento che sorge quando mi trovo davanti alle opere di

cazul lui Brâncuși, cu sentimentul că i se aplică mai bine ca oricui. Da, Brâncuși este o *natură*, nu un *talent*. Talentul poate fi sau nu acceptat, talentul poate fi judecat, apreciat, talentul este mare, mediu sau mic, dar natura? *Natura* există și își impune propriile sale legi și criterii. Când *natura* se impune, toate legile cad. Sau se reformulează. Ele modifică, zgomotos sau în tăcere, stilurile artei și impun altele. Ea devine un punct de referință și în mod cert, un model.

Din acest punct de vedere, Brâncuși este o *natură*. Cum o citim noi, repet, astăzi? Ca om de litere am fost și sunt impresionat de posibilitățile, și în mod egal, de dificultățile acestei *lecturi*. Primul sentiment pe care îl am când mă aflu în fața operelor lui Brâncuși este acela că opera sa se oferă deodată și integral privirii *mele* și înțelegerii mele. O relație rapidă se stabilește. O relație, așa spune, de simpatie, de cordialitate și de bucurie. Bucuria obiectului care se oferă... O deschidere, care pare, repet, totală și fără echivoc. Ce vedem noi în fond? Vedem o *pasăre* care zboară, un *ou* care fășnește din adâncurile materiei, un *cap de copil*, o *femeie*, surprinsă în momentul în care se roagă, o alta care așteaptă ceva, nu se știe ce, cu brațele încrucișate etc. Constatăm de îndată că această *lectură* este înșelătoare. Opera lui Brâncuși nu se oferă așa de repede și simplu privirii noastre. Există un mesaj ascuns în ea, care trebuie descifrat. Este mesajul marii arte, codul care nu se descoperă decât acelor care știu să înțeleagă...

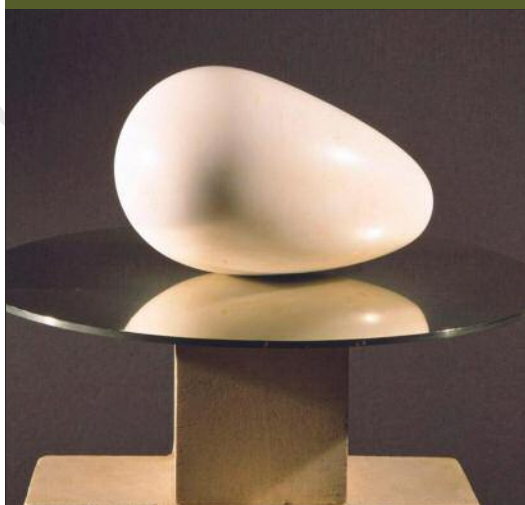
Am fost frapat de această *deschidere care se inchide* (ca să folosesc o formulă a filozofului Constantin Noica) când am vizitat acum aproximativ 10 ani, *expoziția* Brâncuși de la Centrul Pompidou... Era pentru prima oară când vedeam reunite în același spațiu toate operele marelui artist. Prima mea impresie a fost aceea de accesibilitate, de cordialitate, de deschidere... *O țară imaginară*, care mă privea fără rezerve și în care mă simțeam bine. Imediat, după câteva clipe, ceva straniu și neliniștitor s-a instalat în mine. Și ceea ce mi se părușe *primitor* și *cunoscut* a devenit misterios și întrebător... Ca o pădure imensă în care te afunzi fără să știi unde vei ajunge... Cunoști toți arbori, dar nu știi comuniunea existentă între ei, relația misterioasă care se constituie. Straniu acest caz al lui Brâncuși! Este ciudată simplitatea lui și greu de penetrat perfecțiunea sa... Pentru că ceea ce se deschide – cum spuneam – se ascunde de la un anume punct... Dar, aici apare iar geniul bun al lui Brâncuși, așa zice, geniul său *recunoscător* spiritului care încearcă să se apropie de esența artei sale. Ceea ce se ascunde sub presiunea extraordinarei sale complexități începe să se *intredeschidă*... Brâncuși nu te abandonează. El nu vrea să rămână închis în misterul artei sale. El devine bun, îi este milă de noi și se oferă încă odată înțelegerii noastre...

Claudini Simion la...

Brancusi e' quello che la sua opera si offra sempre e integralmente al mio sguardo e al mio intelletto. Si stabilisce una relazione rapida. Una relazione, direi, di simpatia, di cordialita' e di gioia. La gioia dell'oggetto che si offre... Un dischiudersi che appare, ripeto, totalmente e senza equivoci. Cosa vediamo noi in fondo? Vediamo un *passero* che vola, un *uovo* che emerge dalle profondita' della materia, una *testa di bambino*, una *donna* sorpresa in un momento in cui prega, o un'altra che attende qualcosa, non si sa cosa, a braccia conserte etc. Constatiamo subito che questa *lettura* e' fallace. L'opera di Brancusi non si offre cosi' in fretta e cosi' facilmente alla nostra vista. Esiste, in essa, un messaggio nascosto che dev'essere decifrato. E' il messaggio della grande arte, un codice che non si fa decodificare se non da quelli che sanno capire...

Sono stato sorpreso da questa *apertura che si chiude* (seguendo una formula del filosofo Constantin Noica) quando ho visitato, circa 10 anni fa, l'esposizione di Brancusi al Centro Pompidou... Era la prima volta che vedevo riunite nello stesso spazio tutte le opere del grande artista. La mia prima impressione fu quella di accessibilita', di cordialita', di apertura... *Una terra immaginaria*, che mi guardava senza riserve e in cui mi sentivo bene. Improvvisamente, dopo alcuni attimi, qualcosa di straniante e inquietante s'e' installato in me. E cio' che mi appariva accogliente e conosciuto, e' divenuto misterioso e incognito... Come un immenso bosco in cui ti affondi senza sapere dove arriverai... Conosci tutti gli alberi, ma non conosci la comunione che c'e' tra di loro, la relazione misteriosa che si costituisce. Strano

Am recitat zilele acestea aforismele lui Brâncuși, remarcile sale despre artă și viață strânse într-un volum de Constantin Zărnescu în 1980. Și trebuie să mărturisesc că demult nu am mai găsit la un artist din epoca modernă atâta forță și ordine, atâta liniște sufletească și o înțelepciune așa bună, nu resemnată, ci în armonie cu natura lumii... Nici resemnare, repet, nici panică în fața universului, ci numai un sens al lucrurilor și un echilibru gânditor. Este chiar așa: o natură în echilibru, o natură misterioasă și gânditoare, nicidecum închisă în ea însăși, dar în bune relații cu legile cosmice. Brâncuși nu este ceea ce se cheamă un spirit obsedat de înnoire, nici un spirit bântuit de fantasmăle trecutului. Nu îi plac teoriile și nu are prea multă simpatie față de cei care vor să illustreze prin arta lor, teoriile la modă. Pentru el, opera de artă este o bucurie ce se oferă ca o bucurie pură. „Contemplați operele mele până când le veți vedea. Cei care sunt aproape de Dumnezeu, le-au văzut” – spunea el odată. Ce înseamnă „cei care sunt aproape de Dumnezeu?” – Brâncuși nu ne-a spus. El ne lasă singuri, cu bucuria pe care arta sa ne-o transmite și cu puterea noastră de a duce contemplația până în preajma rugăciunii...

Ideea de artă ca expresie a bucuriei revine în multe din aforismele sale. „Fără suflet, nu există Artă” – mai spune el. Și tot el „simplitatea în artă este, în general, o complexitate rezolvată”. Splendidă definiție! ...Arta sugerează de asemenea marele sculptor, trebuie să vindece și să odihnească. Este un joc, dar un joc care te leagă de ceruri. Artă este „un mister și o credință” care se dezvoltă numai în epocile religioase. Nu iubește măreția lui Michelangelo, iubește „idealuri și măsuri”, așa cum le-a întâlnit la Rodin, dar se desparte și de acesta pentru a crea propriul său model bazat, cum am mai spus, pe buna ordine a lucrurilor în spațiu și în spirit. Este real ceea ce este esențial și este frumos ceea ce se apropie de armonie și de esență... Iată gândurile cu care Brâncuși și-a întâmpinat secolul și, în prezent, la începutul unui nou secol, ne dăm seama că el a învins.

Eugen Simion

questo caso di Brancusi! E' bizzarra la sua semplicità e difficile da penetrare la sua perfezione... Perché ciò che si apre – come dicevamo – si nasconde a partire da un determinato punto... Ma qui riappare il genio buono di Brancusi, direi, il suo genio riconoscente allo spirito che cerca di avvicinarsi all'essenza della sua arte. Ciò che si nasconde sotto la pressione della sua straordinaria complessità comincia a *dischiudersi*... Brancusi non ti abbandona. Egli non vuole rimanere chiuso nel mistero della sua arte. Egli diventa buono, egli ha pietà di noi e si offre ancora una volta alla nostra comprensione...

Ho riletto in questi giorni gli aforismi di Brancusi, i suoi commenti sull'arte e sulla vita raccolti in un volume da Constantin Zărnescu nel 1980. E devo pure ammettere che da tempo non ho più trovato in un artista dell'epoca moderna così tanta forza e ordine, così tanta calma spirituale e una saggezza così buona, per nulla rassegnata, e anche in armonia con la natura del mondo... Non rassegnazione, ripeto, né panico di fronte all'universo, ma piuttosto un senso delle cose e un equilibrio *pensoso*. E' proprio così: una natura in equilibrio, una natura misteriosa e pensosa, per nulla chiusa in se stessa, ma in buoni rapporti con le leggi cosmiche.

Brancusi non è quello che si dice uno spirito ossessionato dal rinnovamento né uno spirito rovinato dai fantasmi del passato. Non gli piacciono le teorie e non ha troppa simpatia verso coloro che vogliono mostrare con la loro arte le teorie di moda. Per lui, l'opera d'arte è una gioia che si offre come una gioia pura. «Contemplate le mie opere finché le vedrete. Quelli che sono vicini a Dio, le hanno viste» – diceva una volta. Cosa significa «quelli che sono vicini a Dio»? – Brancusi non ce l'ha detto. Lui ci lascia soli con la gioia che la sua arte ci può trasmettere e col nostro potere di portare la contemplazione vicino alla preghiera...

L'idea dell'arte come espressione della gioia ritorna in molti dei suoi aforismi. «Senza l'anima non esiste l'arte» – dice ancora. E sempre lui «La semplicità nell'arte è, in genere, una complessità risolta». Splendida definizione! ...L'Arte, suggerisce inoltre il grande scultore, deve curare e deve far riposare. E' un gioco, ma un gioco che ti lega al Cielo. L'arte è «un mistero e una fede» che si sviluppa solo nelle epoche religiose. Non ama la grandezza di Michelangelo, ama «ideali e misure», così come li ha incontrati in Rodin, però si separa anche da questo per creare il proprio modello basato, come già detto, su un buon ordine della cose nello spazio e nello spirito. E' reale ciò che è essenziale ed è bello ciò che si avvicina all'armonia e all'essenza... Ecco i pensieri coi quali Brancusi ha colto il secolo e adesso, all'inizio di un nuovo secolo, ci rendiamo conto che lui ha vinto.

La Muzeul de Artă din Râmnicu Vâlcea

Vernisaj Angela Tomaselli:

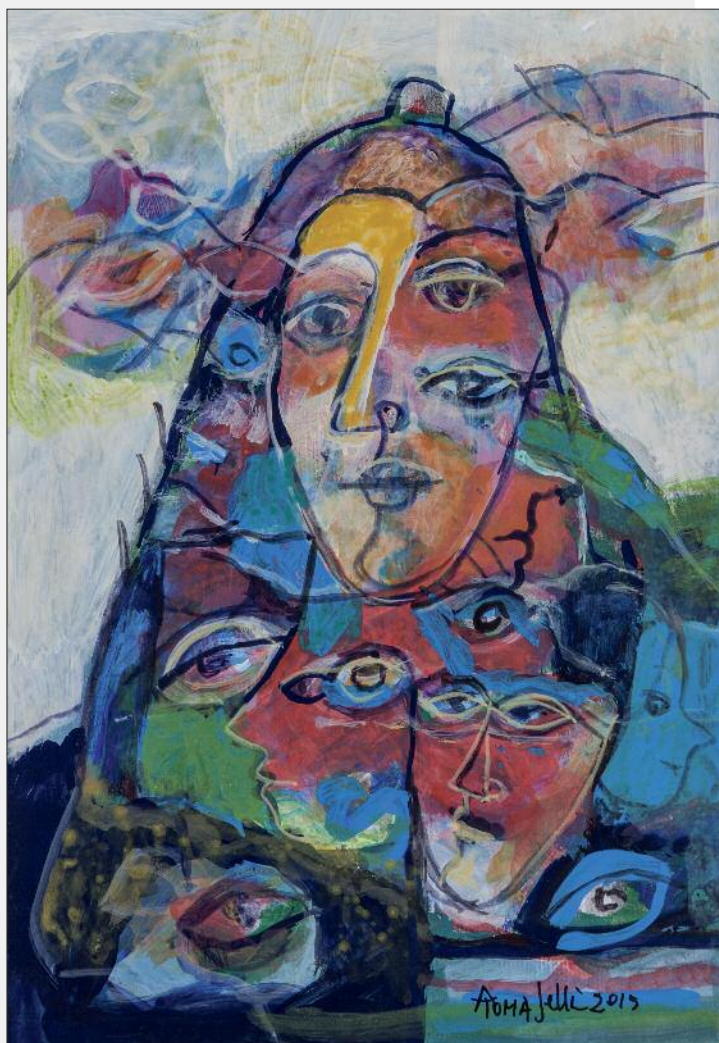
Chipuri și închipuiri ale muntelui...

Cu tematica acestei expoziții Angela Tomaselli devine pe deplin „parte” din comunitatea Brezoiului și nu doar „cetățeanul ei de onoare”.

Țurțudanul, acest munte-emblemă al Brezoiului îi dă pictoriței ocazia să-și desfășoare viziunile plastice și, astfel, să ne provoace nouă, privitorilor, surpriza unor înțelesuri dincolo de formă și culoare. Legătura cu muntele este o experiență personală, pe care o trăiește fiecare în felul lui. Când muntele face parte din cotidianul tău nici nu mai ești conștient dacă și cât te influențează. Angela Tomaselli nu răstoarnă modul în care ne raportăm la munții noștri, dar îl îmbogățește semnificativ, ne deschide ochii spre el și spre noi înșine. Și asta pentru că opera de artă nu este o simplă reproducere a motivului din natură, nu este o imitare a realității, ea este și rodul imaginației creatorului. Personajele Angelei Tomaselli, oameni, animale, păsări pe care azi le veți vedea suprapuse pe conturul uneori voit deformat al Țurțudanului nu sunt redată cu precizie realistă, chiar dacă le-a studiat și analizat cu atenție. Le reinventează, apar astfel personaje fantastice, Țurțudanul devine și el personaj; și el fantastic... Întrebând-o despre această transpunere suprarealistă, Angela Tomaselli mi-a spus: „Mă amuză ca un joc și mă stimulează creator ideea transformării unor lucruri în altele. O imagine poate fi, în spirit ludic, și un lucru și un altul...”.

Această lume fantastică izvorâtă din visurile și amintirile pictoriței este subordonată unui control rațional datorat elementelor de ordin tehnic, de limbajul plastic, de sintaxa compozițională care i-au definit profilul stilistic de-a lungul carierei. Această lume fantastică trezește și în noi, privitorii, visuri și amintiri. Ne poartă din lumea reală în cea de dincolo de simțuri. Pictura ei este o pictură metaforică prin care, ca și în poezie, se exprimă... inexprimabilul.

În lucrările expuse, Angela Tomaselli suprapune pe Țurțudan teme sale preferate din ciclul „Mitologii subiective”, dar și stilul pictorilor cu care se simte înrudită. Vă veți bucura recunoscându-i! Inițial onorată de invitația de a vorbi la acest vernisaj, am descoperit ulterior că mi-am asumat o sarcină ingrătă; nu sunt critic de artă, așa că am stat pe capul pictoriței să înțeleg tot ce v-am spus

și, mai ales, să văd cum Țurțudanul ei sintetizează informații despre specificul locului, cum adună în el identitatea localității și, implicit, a comunității brezoiene.

Cezanne a immortalizat muntele Sainte Victoire în peste 80 de pânze. Angela Tomaselli expune în această expoziție 89 de feluri de a privi Țurțudanul și ne oferă nouă, celor care iubim Brezoiul, 89 de moduri de a-l simți artistic. În Provence orice localnic se referă la muntele Sainte Victoire ca fiind „cel pictat de Cezanne”.

Cred că și pentru Brezoi intervenția artistică a Angelei Tomaselli e cea mai bună intervenție asupra muntelui – emblemă și brand al localității!

Să sperăm că vom ști și noi să o valorificăm, cel puțin turistic!

Tina Popa

OTTOBRE • DICEMBRE

Biserica italiană din București – reper spiritual și artistic

Gândită ca un lăcaș destinat exclusiv comunității catolice italiene din București, biserica a primit și un hram neobișnuit în aceste părți de lume, dar destul de rar chiar și în țara de origine a comanditarilor: **Il Santissimo Redentore**, adică **Prea Sfântul Mântuitor**.

Această premisă programatică a determinat și alegerea arhitecților și tipologia bisericii, primii trebuind să caute sursele de inspirație în lăcașuri prestigioase și să le transpună pe pământ românesc astfel încât beneficiarii să se regăsească aici în atmosfera și în spiritul unei biserici tradiționale din Italia.

Biserica Prea Sfântului Mântuitor, cunoscută de toți ca „Biserica Italiană”, de pe unul dintre cele mai importante bulevarde ale Bucureștilor, a împlinit 100 de ani! Un veac! Zbuciumat, dramatic marcat de două războaie mondiale și de răsturnări politice și sociale, confruntat cu mișcările telurice, dar și cu aproape de neconceput altădată descoperiri științifice, lăcaș cu ușile ferecate și cu preoți izgoniți sau martirizați! A trecut prin toate și a supraviețuit ca un reper spiritual și artistic nu doar pentru o mână de italieni care, la începuturile ei, își căutau în România o nouă țară, dar și pentru cei de astăzi, români mai ales, statornic rămași aici, trăindu-și sau regăsindu-și credința.

Compoziția celor trei elemente ale ansamblului – biserica, turnul clopotniță și casa, destinată inițial școlii și parohiei – este una echilibrată și funcțională, fiecare răspunzând perfect destinației, iar articularea dintre ele dovedește măiestrie în structurarea spațiilor și în rezolvările volumetrice, fără a neglija tratarea suprafețelor și decorul arhitectural.

Zona cea mai spectaculoasă a bisericii este reprezentată de structura de tip central a navei: un volum interior rectangular înalt este acoperit cu o turlă scundă, cu tambur octogonal și cupolă umbeliferă. Crearea unor tribune laterale conferă interiorului un aspect bazilical.

În pereții bisericii au fost prevăzute nișe terminate semicircular, gândite să anime suprafețele cu ritmuri subtile de umbră și lumină și, cu siguranță, să primească, la momentul potrivit, un decor pictat.

Nișa care adăpostește fostul altar principal, nemai-folosit acum, a fost îmbrăcată la interior, la începutul anilor '90, cu un mozaic geometric de aur, pe care se detașează marele Crucifix pe care este răstignit Cristos. Tehnica mozaicului cu lamelele de sticlă care înglobează foița de aur facilitează jocul luminii pe suprafața neuniformă.

În mod evident, arhitecții Mario Stoppa și Teraboschi nu au copiat un model anume, dar au preluat sugestii de ordin spațial, structural și plastic de la mai multe monumente din peninsulă, interpretându-le într-o manieră personală.

Planimetria în cruce a fost aleasă pentru valențele sale simbolice și în raport direct și subtil cu hramul bisericii: **Prea Sfântul Mântuitor**. Probabil că pentru plan nu a fost căutat un model anume, în timp ce pentru soluția spațială și pentru cea volumetrică, mult mai pregnante ca impact vizual, s-a recurs la surse: nu livrești, nu documentare, ci la unele vii, din mai multe biserici din Italia de nord, zone din care provenea majoritatea italienilor stabiliți în România, pentru care biserica lor din București trebuia să fie și un memento spiritual al patriei părăsite.

Pictura murală interioară a fost realizată în mai multe etape, de artiști diferiți, în viziuni și cu mijloace diferite, având implicit mesaje spirituale diferite.

Pictorul Carlo Donato, originar din Verona, a realizat, începând cu anul 1928, decorul mural al Bisericii Italiene într-un stil compozit, marcat de mai vechiul Prerafaelism din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, bine împământenit în Italia, de influxurile Stilului Liberty, din jur de 1900 și de noile tendințe Art Deco din anii 20–30 ai secolului XX. Decorativismul picturii rezultă din lipsa adâncimii compozițiilor, pictorul preferând folosirea sistemului de ecrane colorate, parțial suprapuse, pentru a sugera succesiunea planurilor în spațiu și din gama cromatică destul de ternă, dar nu lipsită de rafinament (verzuiuri cenușii, rozuri violacee, griuri albastrii) cu puține accente de culoare (verde, roșu, galbenul aureolelor).

Întreg spațiul navei, rezervat credincioșilor, este un amplu *memento* pentru cei căzuți în război. Cele mai explicite compoziții sunt cele de pe pereții sudic și respectiv nordic ai navei centrale, în care este reprezentată câte o procesiune funerară, în cadrul căreia Îngerii poartă trupul câte unui Soldat-erou decedat. Fiecare dintre procesiuni, plasată într-o nișă amplă, este flancată de câte două travee pe ale căror pereți sunt nișe care reiau tematica funerară, însoțite de texte preluate din ritualul înmormântării sau din cel al comemorărilor defuncțiilor.

Tematica se schimbă în nișa absidei altarului. Apropierea de compoziția care la început pare un fel de amalgam de figuri aureolate în poziții diferite – sfinți, bărbați și femei – și de figurări de biserici – toate rotindu-se parcă în jurul lui Isus – permite descoperirea unui întreg univers. Este de fapt o imagine insolită a Ierusalimului Ceresc, a fericirii veșnice a Tuturor

Sfinților, inspirată din Apocalipsul Sf. Ioan. O a doua sursă, combinată cu prima, se revendică din punct de vedere ideatic de la cuvintele din Evanghelia Sfântului Ioan folosite în titlu: „**Eu sunt Vița, voi sunteți mlădițele**”. Textul este tradus plastic, ca iconografie, prin tema „**Cristos – Arborele Vieții**”.

De fapt, în viziunea pictorului de la Biserica Italiană, ideile și temele se întrepătrund: Vița crește gigantic înglobând Toți Sfinții și implicându-l și pe Cristos.

În extremitatea stângă, jos, dincolo de vasul în care crește vița, este pictat un tânăr aureolat, îmbrăcat în haine de felul celor purtate de soldați în Primul Război Mondial. Spre deosebire de mulți alți sfinți identificabili în această mare compoziție, el pare a fi un anonim. Dar, nu un anonim oarecare, ci ar putea reprezenta întruchiparea simbolică a Soldatului Necunoscut, eroul fără nume care s-a jertfit pentru patrie și care merită gloria cerească.

Individualizarea lui Cristos, plasat în centrul și în axul vertical al compoziției, subliniază ideea hramului bisericii – Mântuitorul, Mielul, Capul Bisericii reprezentate de Sfinți.

Dubla accepțiune a termenului „Biserică” este în mod ingenios reprezentată de o dublă manieră: prin Sfinți – Biserica spirituală, comunitatea în Cristos – și prin lăcașuri individuale, construcții reprezentative puse sub patronajul lor – Biserica materială, locul în care se adună credincioșii pentru a aduce laudă lui Dumnezeu și a se ruga. Astfel, fiecare dintre Sfinții reprezentați, mai mult de 120 – de fapt, nu numărul contează, ci ideea de mulțime nenumărată – tine în mână macheta unei biserici. Ceea ce este cu adevărat interesant este că aceste biserici nu sunt construcții imaginare, ci, dimpotrivă, machete ale unor edificii reale, dintre care cel puțin unele sunt perfect recognoscibile. Se poate spune în acest sens că pictorul – probabil la sugestia unui comanditar, posibil părintele Mantica, parohul bisericii timp de mai bine de 30 de ani, – a utilizat ca model fotografii, exact în ideea de a asigura veridicitatea reprezentărilor. Este un procedeu modern ca gândire, un fel de colaj original care înscrie lucrarea pe o traiectorie plastică în deplin acord cu vremea în care a fost realizată.

Ceea ce se poate afirma cu siguranță este că foarte multe dintre numeroasele biserici pot fi identificate și că toate sunt biserici din Italia. Întregul se constituie astfel într-un omagiu sui-generis al arhitecturii eclesiastice italiene în întregul ei. Nu știm dacă în Italia există vreun ansamblu asemănător. Poate că da, poate că nu. Important era ca italienii din România să regăsească aici

un crâmpei din țara lor de origine, sub forma unui fel de tablou mural care le readucea în memorie biserici din locul de unde au venit părinții lor sau ei înșiși, biserici celebre, emblematice sau, poate, bisericile din orașele care, într-un fel sau altul au contribuit, prin chetă, la însăși edificarea și decorarea bisericii lor de aici.

Până la un punct, descoperirea identității unora dintre Sfinți cu ajutorul machetelor pe care le țin în mână sau recunoașterea unei biserici devine un fel de bucurie intelectuală.

În anul 2006, când am publicat monografia bisericii am încercat identificarea unora dintre aceste lăcașuri și respectiv a patronilor lor. Nu era un joc, ci un demers serios, născut din nevoia de a ști și de a înțelege: de la bazilicile romane San Pietro și San Paolo fuori le Mura, la Santa Maria Maggiore, de la Assisi și Padova la Pisa și Siena, de la San Marco din Veneția la Frari, de la Orvieto la San Niccolò din Bari, iar căutarea și descoperirea pot continua.

La fel stau lucrurile atunci când privim marele panou din gresie glazurată, realizat la Florența în atelierul Carlo Reggioli de pictorul și graficianul Mihai Vulcănescu. Este tot un *memento*, de data aceasta pentru cutremurul din martie 1977, pentru victimele lui, dar și pentru opera de reconstrucție și pentru speranța care nu a dispărut din sufletul oamenilor, susținută de Maica care își poartă Copilul divin în brațe și pe care îl va vedea murind, cea care a vegheat asupra Bisericii Italiene pe când blocuri mari din jur se prăbușeau.

Alte două mari compoziții murale sunt de dată mai recentă. Cel cu nuanțe expresioniste al pictorului Augustin Costinescu, din 1981, plasat în tribuna de nord, reprezintă drama suferinței umane și teofania, care se regăsesc în prezenta aceluiași personaje evanghelice: Isus de pe Drumul Crucii – Omul, Isus înviat se înalță la Tatăl, avându-i în jur pe Maria, Femeile și Apostolii.

Panoul de la dreapta prezbtieriului, conceput ca un omagiu adus de orașul București Sfântului Papă Ioan Paul al II-lea, a fost pictat de muralistul Constanțiu Mara, în 1980, la solicitarea ambasadorului Italiei din acei ani, Mario Bolasco.

În biserică intri, din biserică ieși, revii o dată sau de mai multe ori, pentru că aici spiritualul și esteticul, credința și admirația se îngemănează, pornind de la vizibil către invizibil.

Prof. univ. Tereza Sinigalia

Garullo Garulli

la Institutul Italian de Cultură

Vernisajul de mijloc de septembrie a expoziției „De la Garullo Garulli la arta vizuală contemporană” a fost o adevărată revelație, facilitată prin contribuția esențială a Asociației Italienilor din România – RO.AS.IT. precum și a Institutului Italian de Cultură din București care și-a oferit cu generozitate spațiul expozițional.

Președinta RO.AS.IT., dna Ioana Grosaru, a deschis entuziast ceremonia, însușindu-i numeroasă asistență prin mesajul său de recunoaștere a contribuției istorice a artiștilor italieni la bunăstarea

all'Istituto Italiano di Cultura

Il vernissage di metà settembre della mostra «Da Garullo Garulli all'arte visuale contemporanea» è stato una vera rivelazione, favorita dal contributo essenziale dell'Associazione degli Italiani in Romania – RO.AS.IT. come anche quello dell'Istituto Italiano di Cultura di Bucarest che ha generosamente offerto lo spazio espositivo.

La presidente RO.AS.IT., la signora Ioana Grosaru, ha aperto con entusiasmo la cerimonia, animando il numeroso pubblico col suo messaggio di riconoscenza per il contributo storico degli artisti italiani al benessere dell'armonia della vita alla Corte Reale della Romania nel periodo della Regina Maria (moglie del Re Ferdinando I di Romania e madre di Re Carol II).

Tra gli artisti italiani che hanno contribuito maggiormente alla creazione di un clima di innalzamento spirituale nel Palazzo Cotroceni, un posto d'onore spetta a un lombardo di Milano di nome Garullo Garulli, portato per dipingere i fiori sui vestiti della Regina Maria.

Veniamo così a sapere che costui è stato il primo a introdurre una nuova tecnica di stampa sui materiali tessili o su supporto cartaceo utilizzando vernici ad acqua. La passione della Regina Maria per i vestiti decorati a fiori è durata quasi 12 anni, periodo in cui Garullo Garulli assieme a un suo amico ingegnere chimico hanno lavorato a Palazzo Reale.

Durante l'esposizione, su un immenso schermo si sono susseguite immagini di una Bucarest d'epoca. Inoltre hanno tenuto un breve discorso di apertura il direttore del I.I.C. Ezio Peraro, in italiano, assieme al Segretario di Stato del Dipartimento

și armonia vieții la Curtea regală a României din perioada Reginei Maria (soția regelui Ferdinand I al României și mamă a regelui Carol al II-lea).

Printre artiștii italieni care au contribuit major la crearea unei ambianțe de înălțare spirituală la Palatul Cotroceni, un loc de cinste îi revine unui lombard de la Milano, adus să picteze flori pe rochiile Reginei Maria, pe numele său Garullo Garulli.

Aflăm astfel că, acesta a introdus primul o nouă tehnică de imprimare pe materiale textile sau pe suport de hârtie utilizând vopsele de apă. Aproape 12 ani a durat pasiunea Reginei Maria pentru rochiile pictate cu flori, timp în care, Garulo Garulli împreună cu un amic al său, inginer chimist, au lucrat la Palatul Regal.

Pe timpul expunerii, pe un ecran uriaș au rulat imagini bucureștene de epocă. Scurte cuvântări de deschidere au susținut, de asemenea, directorul I.I.C., Ezio Peraro, în limba italiană, alături de Secretarul de stat al Departamentului pentru Relații Interetnice al Guvernului României, Aledin Amet.

Creatoarele Angela Tomaselli, Mihaela Panaiteșcu, Daniela Frumușeanu au dezvoltat conceptul expozițional prin interesante creații proprii iar creatoarea spaniolă Charo Marin a organizat o mini prezentare de modă vestimentară cu imprimeuri pe materiale subțiri.

Rafinamentul seriei culturale a fost magistral completat printr-un (prea) scurt program de muzică susținut de către dăruita familie Manoleanu – cunoscută ca fiind cu vechi rădăcini italiene. Ne-au încântat auzul și inima, sopranele Bianca-Luigia și Stanca-Mariaacompaniate inspirat de pianistul Remus Manoleanu.

per le Relazioni Interetniche del Governo della Romania, Aledin Amet.

Le ideatrici Angela Tomaselli, Mihaela Panaiteșcu e Daniela Frumușeanu hanno sviluppato il concetto espositivo con interessanti creazioni proprie, e la creativa spagnola Charo Marin ha organizzato una mini-presentazione di moda con stampe su materiali sottili.

La raffinatezza della serata culturale e' stata completata magistralmente da un (troppo) corto programma di musica eseguita dalla virtuosa famiglia Manoleanu – conosciuta per avere vecchie radici italiane. Ci hanno incantato l'udito e il cuore le soprano Bianca-Luigia e Stanca-Maria accompagnate con ispirazione dal pianista Remus Manoleanu.

Badanta

roman de Maria Vaida-Voevod

„Carte frumoasă, cîste cui te-a scris” spunea Tudor Arghezi.

Cartea pe care doresc să v-o prezint este cu adevărat frumoasă. Din prima clipă ea se impune prin aspectul ei insolit: coperta de culoare maro, în diverse nuanțe, mată, ca o mobilă veche. Pe ea este imprimată o parte din portretul mamei lui Rembrandt, la bătrânețe: o broșă antică ce ține laolaltă șalul călduros și gros de lână, din faldurile căruia ies două mâini bătrâne, cu mai multe inele pe degetele obosite de vîrstă și de muncă, sprijinite pe un baston sculptat. Atît. Nici fața, nici picioarele...

Cartea a văzut lumina tiparului la Editura Risoprint din Cluj-Napoca în 2016, în condiții tehnice excepționale, dar încă nu a fost lansată și nu a ajuns să fie citită decât de câțiva privilegiați, printre care am deosebita onoare și mândrie de a mă număra și eu.

Autoarea acestui roman este o apariție cu totul deosebită pe lista destul de restrînsă a romancierelor din literatura română, în care femeile au excelat mai ales în poezie, critică literară și de artă sau literatura pentru copii. Iar eroinele acestui roman sintetizează în caracterele lor trăsături ale unor figuri de neuitat, uneori stranii, din operele autorilor anglo-saxoni și americani (Emily Bronte, Charles Dickens, Aldous Huxley, William Faulkner) cu toate că trăiesc în zilele noastre. Ele ascund mistere, dureri, drame, mai vechi sau mai noi, iar bărbații din viața lor, cu toate că nu apar fizic în desfășurarea narației, joacă un rol determinant în producerea și motivarea dramei.

Badanta este denumirea italiană a termenului de *ingrijitoare*, respectiv o persoană care are grijă de vîrstnici, „carieră” pe care au îmbrățișat-o nenumărate românce din diverse straturi sociale, deseori cu pregătire intelectuală superioară, care plecau din țară din cauza unui eșec material sau sufletesc, să uite, să repare sau să „scape” de consecințele dureroase ce nu puteau fi remediate aici.

Francesca, marea artistă de origine incertă, cu un trecut învăluit în mister și nume inventat pentru ea de bogătașul Giuseppe, care o diviniza și i-a asigurat o viață luxoasă, ajunsă la bătrânețe și avînd nevoie de o badantă, o angajează pe Ana, chemată la rîndul său de Claudia, atunci când aceasta tebuise să plece temporar și care va fi și exclusă definitiv din drepturile ce i-ar fi putut reveni. Ana este româncă, are o pregătire superioară și se acomodează greu cu tirania, bănuielele și gelozia Francescăi. Momentele de revoltă, invidie și ură față de stăpîna care nu-i dădea răgaz nici măcar să se odihnească în cămăruța meschină ce-i era rezervată, chemînd-o mereu în încăperea în care trona aceasta, așezată într-un fotoliu imens (ce-i înghițea aproape de tot trupul vlăguit de trecerea anilor) și bătea poruncitor cu bastonul în podea, îi otrăveau zilele și-i măcinau rezistența. Cele zece inele pe care Francesca le verifica în fiecare zi și

«O libro bello, onore a chi ti ha scritto» diceva Tudor Arghezi.

Il libro che voglio presentarvi e' veramente bello. Fin dall'inizio esso si impone per il suo aspetto insolito: la copertina di colore marrone, in varie nuances, opaca, come un vecchio mobile. Su di essa e' stampata una parte del ritratto della mamma di Rembrandt, in vecchiaia: un'antica spilla che tiene assieme lo scialle di lana caldo e pesante, dalle pieghe del quale escono due vecchie mani, con piu' anelli sulle dita stanche di eta' e di lavoro, appoggiate su un bastone intagliato. Tutto qui. Ne' il viso, ne' i piedi...

Il libro ha visto la luce alle stampe della casa editrice Risoprint di Cluj Napoca nel 2016, in condizioni tecniche eccezionali, ma non e' stato ancora lanciato e non e' arrivato alla lettura se non a qualche privilegiato, tra cui ho il grande onore e orgoglio di essere anch'io.

L'autrice di questo romanzo e' un'apparizione del tutto speciale nella lista abbastanza ristretto dei romanzieri della letteratura romena, nella quale le donne hanno eccelso soprattutto nella poesia, nella critica letteraria e d'arte o nella letteratura per i bambini. E le eroine di questo romanzo sintetizzano nei loro personaggi tratti di alcune figure indimenticabili, a volte strane, da opere di autori anglosassoni e americani (Emily Bronte, Charles Dickens, Aldous Huxley, William Faulkner), pur se ancora vivi ai tempi nostri. Costoro nascondono misteri, dolori, drammi, piu' vecchi o piu' nuovi, e gli uomini della loro vita, anche se non appaiono fisicamente nello svolgimento della narrazione, hanno un ruolo determinante nel produrre e motivare il dramma.

Badanta e' il nome italiano del termine di curatrice, cioe' una persona che cura gli anziani, «carriera» che hanno abbracciato numerose romene di vari ceti sociali, a volte con preparazione intellettuale superiore, che lasciavano il paese a causa di un fallimento materiale o di anima, per dimenticare, per riparare o per «scappare» dalle dolorose conseguenze che non potevano essere remediate qui.

Francesca, grande artista di origine incerta, con un passato avvolto nel mistero e nome inventato per lei dal ricco Giuseppe, che la divinizzava assicurandole una vita lussuosa, arrivata alla vecchiaia e in necessita' di una badante. Essa assume Ana, richiamata a sua volta da Claudia, la quale era dovuta partire temporaneamente, e che sarebbe stata esclusa definitivamente dai diritti che avrebbe potuto avere per quel posto. Ana e' romena, ha una preparazione superiore e si adatta difficilmente alla tirannia, ai sospetti e alla gelosia di Francesca.

I momenti di rivolta, l'invidia e l'odio verso la padrona che non le dava il tempo neppure di riposarsi nella meschina cameretta che le era riservata, chiamandola sempre nella stanza in cui lei regnava, seduta su un'immensa poltrona (che le inghiottiva quasi tutto il corpo indebolito dal passare degli anni) colpendo il pavimento col bastone con un perentorio comando, tutto cio' le avvelenavano i giorni e le sbriciolavano la resistenza. I dieci anelli che Francesca verificava ogni giorno e che custodiva con ferocia non dissimulata, costituivano - assieme al bastone, il simbolo dell'oppressione per la badante senza difese. Quel bastone poteva servire da appoggio per una vecchia che si muoveva con difficolta' sotto il fardello degli anni pieni di misteri, ma, allo stesso

le păzea cu ferocitate nedisimulată, constituiau – împreună cu bastonul – simbolul opresiunii pentru *badanta* fără apărare. Bastonul acela putea servi drept sprijin pentru o bătrână care se mișca anevoios sub povara anilor plini de mistere, dar, în același timp, putea fi o armă de atac sau de apărare. Când într-o bună zi și după mai multe crize aproape fatale, Francesca moare, spre surprinderea tuturor, în testamentul depus la notarul ei, dispune ca toată averea ei să-i revină Anei, care intră astfel în posesia celor 10 inele răvnite și a bastonului obsedant, pe lângă celelalte bunuri și rente. Odată cu acestea parcă și personalitatea Anei se schimbă preluând în mod ciudat personalitatea și obiceiurile Francescăi. Pentru că anii treceau și oboseala vremii nu o ierta nici pe Ana, angajează și ea, la rândul ei, o *badantă*, în persoana unei tinere profesoare de română, care se numea Lisa (Elisabeta), venită în Italia în căutarea unui liman pentru viața ei eșuată. De aici încolo, evenimentele se desfășoară în zilele noastre, dar se întrepătrund cu tainele trecutului, cu cele 10 inele fetișizate și cu bastonul temut.

Dincolo sau alături de firul roșu al vieții celor trei eroine: Francesca, Ana și Lisa, autoarea face incursiuni și în viețile altor imigrante în Italia, în rândul femeilor constrânse de sărăcie să accepte slujbe umiltoare, prost plătite și epuizante, să fie exploatate sexual de proxeneți lacomi și brutali, sau urmărite de hoți și criminali, persoane disperate, mâinate de sărăcie și lipsa locurilor de muncă de acasă, care sperau ca prin puținul lor câștig dobândit cu atâta suferință, să-și poată ajuta familia, copiii sau bătrânii rămași acasă, ca ei să aibă o viață mai bună.

Aceste povești multiple de viață, împletite oarecum cu evoluția principalei teme a romanului, nu induc în eroare și nu provoacă confuzii. Ele completează tristul tablou al dramei româncelor, care caută scăpare de sub tăvălugul alienării, produs de mileniul 3 în care am intrat și care schimbă complet valorile, obiceiurile și ritmul, modul de viață și tot ce a însemnat secolul trecut.

Și acum să vorbim și despre autoarea acestui roman, unic în felul său. Și Maria Vaida-Voevod este unică în literatura noastră. Are un stil aparte în descrierea personajelor, pe care le simți pur și simplu respirând alături de tine, iar în înșiruirea evenimentelor acordă atenție tuturor detaliilor, păstrând totuși un echilibru între cele determinante și cele secundare și descriind în amănunt toate lucrurile înconjurătoare, precum și elementele ce pot lămuri unele laturi ale acțiunii principale sau, dimpotrivă, adâncesc umbra care continuă să planeze asupra misterelor ce nu trebuie să fie descoperite.

Lectura cărții este pasionantă, te ține într-o tensiune plină de curiozitate, de dorința de a „ghici” tainele, de a „dezlega” enigmele și terminând-o în speranța că totul va continua în viața personajelor, cum ți-ai imaginat citind-o. Personajele îți rămân apropiate, familiare și parcă te aștepti să le întâlnești într-o zi pe stradă.

Emma Maria Moiescu

La Badante

romanzo da Maria Vaida-Voevod

tempo, poteva essere un'arma di attacco o di difesa. Quando un giorno, dopo ripetute crisi quasi fatali, Francesca muore, con sorpresa di tutti, nel testamento depositato dal suo notaio, dispone che tutto il suo avere rivenga ad Ana, la quale entra così in possesso dei dieci anelli desiderati, e dell'ossessivo bastone, oltre a tutti gli altri beni e rendite. Dopo di che sembra che anche la personalita' di Ana cambi e prenda in modo strano la personalita' e le abitudini di Francesca.

Poiche' gli anni passavano, e la stanchezza del tempo non perdonava neppure Ana, ella a sua volta assume una badante nella persona di una giovane professoressa di romeno che si chiamava Lisa (Elisabeta), venuta in Italia alla ricerca di un lido per la sua vita fallita. Da qui in poi, gli eventi si sviluppano ai nostri giorni, ma intersecandosi coi misteri del passato, con i 10 anelli feticci e col temuto bastone.

Al di la' al *fil rouge* della vita delle tre eroine, Francesca, Ana e Lisa, l'autrice fa incursioni anche nelle vite di altre immigranti in Italia, tra le donne costrette dalla poverta' ad accettare lavori umilianti, mal pagati ed estenuanti, da essere sfruttate sessualmente da «protettori» avidi e brutali, o seguite da ladri e criminali, persone disperate, condotte dalla poverta' e dalla mancanza di posti di lavoro a casa, che speravano che tramite il poco guadagno ottenuto con tale sofferenza, di poter aiutare la famiglia, i bambini e i vecchi rimasti a casa, per fargli avere una vita migliore.

Queste multiple storie di vita, intrecciate in qualche modo con l'evoluzione del tema principale del romanzo, non inducono in errore e non provocano confusioni. Queste completano il triste quadro del dramma delle romene, che cercano una via d'uscita dal peso dello straniamento prodotto dal terzo millennio in cui siamo entrati e che cambia completamente i valori, le abitudini e il ritmo, lo stile di vita e tutto quello che ha significato il secolo passato.

E adesso parliamo anche dell'autrice di questo romanzo, a suo modo unico. Anche Maria Vaida-Voevod e' unica nella nostra letteratura. Ha uno stile a parte nel descrivere i personaggi, che senti semplicemente respirarti a fianco, e nel susseguirsi degli eventi fa attenzione a tutti i dettagli, mantenendo tuttavia un equilibrio tra quelli determinanti e quelli secondari e descrivendo in dettaglio tutte le cose attorno, come pure gli elementi che possono chiarire alcuni lati dell'azione principale o, al contrario, approfondendo l'ombra che continua a stendersi sopra i misteri che non devono essere scoperti.

La lettura del libro e' appassionante, ti tiene in una tensione piena di curiosita', di voglia di «indovinare» i misteri, di «risolvere» gli enigmi e terminando con la speranza che tutto sarebbe continuato nella vita dei personaggi così come te la sei immaginata leggendola. I personaggi ti rimangono vicini, familiari e quasi ti aspetti di incontrarli un giorno per strada.

Să redescoperim arta medievală italiană în Galeriile permanente ale Muzeului Național de Artă al României

Riscopriamo l'arte medievale italiana nelle Gallerie permanenti del Museo Nazionale d'Arte della Romania

În cel mai firesc mod, ne îndreptăm către muzeul care deține cele mai bogate colecții de artă medievală și modernă din țară – Muzeul Național de Artă al României. Clădirea este a fostului Palat Regal de pe Calea Victoriei care, adaptată în timp scopului, găzduiește câteva importante Galerii de artă românească și europeană. Tot aici pot fi vizitate săli cu mare relevanță istorică precum Sala Tronului dar și alte spații care adăpostesc numeroase expoziții temporare sau itinerante. De asemenea, sub egida muzeului funcționează și Muzeul Colecțiilor de Artă, Muzeul Theodor Pallady și Muzeul K.H. Zambaccian.

Galeria de Artă Europeană conține un număr semnificativ de lucrări din fosta Colecție Regală, capodopere semnate de mari maeștri medievali și moderni, precum: Tintoretto, Rubens, Brueghel cel Tânăr, Rembrandt, El Greco, Monet, Rodin ș.a. Picturile și sculpturile expuse reflectă **cronologic dezvoltarea principalelor școli europene.**

Dintre acestea, arta italiană este reprezentată aici prin picturi semnate de Domenico Veneziano, Jacopo Bassano, Bronzino, Tintoretto și Luca Giordano ș.a.

Giovanni Francesco Barbieri, numit *Il Guercino*, se naște la Cento, Italia, în 1591 și moare la Bologna, în anul 1666. Aparține Școlii italiene de pictură barocă. Pictura sa în ulei pe pânză, *Sfântul Benedict și Sfântul Francisc ascultând un înger muzicant*, având dimensiunile de 263 x 184 cm (Inv. 8059/93) a fost comandată pentru o biserică din orașul Cento și reprezintă unul dintre cele mai baroce momente din creația lui Il Guercino. Structura compozițională este romboidală iar spațialitatea reprezentării este accentuată prin mișcarea torsionată a personajelor: îngerul violonist, Sfântul Benedict și Sfântul Francisc. Acești doi sfinți sunt unii dintre cei mai importanți inițiatori de ordine monastice occidentale deși n-au fost contemporani, trăind la o distanță de circa 700 de ani unul de celălalt.

Este sugerat aici faptul că, orice activitate materială are la bază inspirația divină, reprezentată pictural sub forma vizibilă a îngerului violonist.

Il Guercino a realizat mai multe versiuni ale acestei scheme compoziționale, atestând astfel, succesul de care s-a bucurat în epocă.

Nel modo più naturale ci dirigiamo verso il museo che tiene le più ricche collezioni di arte medievale e moderna del paese – il Museo Nazionale di Arte della Romania. L'edificio è l'ex Palazzo Reale in Viale della Vittoria che, adattato nel tempo all'uopo, ospita alcune delle più importanti Gallerie di arte romana e europea. Sempre qui possono essere visitate le sale di grande rilevanza storica come la Sala del Trono e anche altri spazi che ospitano numerose esposizioni temporanee o itineranti. Inoltre, sotto l'egida del museo è attivo anche il Museo delle Collezioni d'Arte, il Museo Theodor Pallady e il Museo K.H. Zambaccian.

La Gallerie d'Arte Europea contiene un numero significativo di opere della ex Collezione Reale, capolavori firmati da grandi maestri **medievali** e moderni, come Tintoretto, Rubens, Brueghel il Giovane, Rembrandt, El Greco, Monet, Rodin etc. I dipinti e le sculture esposti riflettono lo sviluppo cronologico delle principali scuole europee.

Tra queste, l'arte italiana è qui rappresentata da dipinti firmati da Domenico Veneziano, Jacopo Bassano, Bronzino, Tintoretto, Luca Giordano etc.

Giovanni Francesco Barbieri, chiamato *Il Guercino*, nasce a Cento, Italia, nel 1591 e muore a Bologna nel 1666. Appartiene alla Scuola italiana di pittura barocca. Il suo dipinto a olio su tela *San Benedetto e san Francesco ascoltano l'angelo musicante* delle dimensioni di 263 x 184 cm (Inv. 8059/93) è stato ordinato per una chiesa della cittadina di Cento e rappresenta una dei momenti più barocchi nella creazione del Guercino. La struttura compositiva è romboidale e la spazialità della rappresentazione viene accentuata dal movimento torsionale dei personaggi: l'angelo violinista, San Benedetto e San Francesco. Questi due santi sono alcuni tra i più importanti iniziatori di ordini monastici occidentali, anche se non contemporanei, essendo vissuti a una distanza di circa 700 anni l'uno dall'altro.

Viene qui suggerito il fatto che ogni attività materiale ha alla base l'ispirazione divina, rappresentata pittoricamente sotto la forma visibile dell'angelo violinista.

Il Guercino ha realizzato più versioni di questo schema compositivo, attestando così il successo di cui ha goduto all'epoca.

NED-70

Expoziție
aniversară

O primire caldă, într-un octombrie 2016 – mai rece decât era firesc, într-o fastuoasă extensie a Palatului Ghika Tei ne-a revelat o dată în plus necesitatea socializării sofisticate, la răstimpuri, atât cât să nu uităm că putem evada din vremelnicele noastre colivii materiale, descriind volute spiritual-estetice în medii rarefiate.

Desigur, în arta picturală a lui Ion Nedelcu (Ned), esențele se ascund în spații mici, disimulate printre suprastructuri grele, vorace, care te epuizează energetic.

Operele sale în alto-relief cromatic îți restituie vitalitatea doar dacă, fie te poți extrage magnetismului lor, sintetizându-le printr-o privire descendent-cuprinzătoare, fie ești aspirat în țesătura volumetric-fractală prin ochiurile căreia întrezărești, accidental, scânteii paradisiace.

În deschiderea rafinatlui eveniment cultural NED-70 au vorbit – actorul Adrian Păduraru, subliniind puternica influență paternă asupra operei artistului precum și prof.univ. Manuela Cernat, constatând un irezistibil impuls demiurgic către amplificarea eșafodajului compozițional. Alocuțiunile au fost intercalate cu câteva inspirate momente de jazz autentic susținute de un trio instrumental avându-l la clape pe maestrul Dan Ardelean.

Printre personalitățile prezente la vernisaj, s-au remarcat avocatul Andi Gabriel Grosaru – candidatul Asociației Italienilor din România – RO.AS.IT. pentru Camera Deputaților a Parlamentului României, precum și pictorul Petru Lucaci, președintele Uniunii Artiștilor Plastici din România.

Adrian Chișiu

OTTOBRE • DICEMBRE

Crăciunul și iernile anilor 1936–1946

...în toamna acestui an – 2016 – discutăm în redacția revistei noastre despre ultimul număr al publicației anului curent, care urma să apară în luna decembrie. Se propuneau articole, reportaje, fotografii interesante; teme cu care unii erau de acord, alții nu. Atunci, directoarea publicației noastre, Gabriela Tarabega, mi-a dat o sugestie: „N-ai vrea să scrii ceva despre Crăciunul și iernile de altădată? Să povestești cum era atunci, cum se trăiau sărbătorile și bucuriile lor. Îți alegi singur perioada”.

Evident, mi-a plăcut ideea. Am descoperit și... **iată ce-a ieșit: Povestioare** pentru tineri și pentru adulți. Amintiri dragi din anii 1936–1946, să zicem. Cu zăpadă nămeți, cu Moș Crăciun, cu cadouri, cu bunătăți. Așadar:

De ce 1936–1946?

Am ales această perioadă – de aproape 80 de ani – care cuprinde câțiva ani de pace, dar și pe cei în care s-a desfășurat cel **de al** Doilea Război Mondial.

Vom vorbi, deci, despre Crăciun și despre Moșul său, dar și despre iernile din acea perioadă.

Preocuparea cea mai importantă atunci era asigurarea lemnului de foc deoarece încălzirea caselor se făcea cu sobe de teracotă sau cu cele din metal, numite *godine*.

Începând chiar din vara fiecărui an, bunii gospodari se gândeau la iarna ce va să vină, întotdeauna punctuală și grea. Apoi, venea și Crăciunul, și oamenii se gândeau din vreme, cu seriozitate, la căldura de care aveau nevoie în case când se lăsa frigul. Așa **că** luau cu asalt „**depozitele de lemn**” – foarte importante în vremurile acelea – ce se aflau în orașe, dar mai ales în București. Nu existau blocurile de acum (și nici calorifere), așa că „baza” erau depozitele, unde se comercializau, raționalizate, evident, lemne mari din pădure, după care se tăiau cu fierăstrăul (ca să încapă în sobe). Erau apoi transportate cu căruțe sau camioane până în fața caselor. Erau descărcate în stradă, pe trotuare (1.000–3.000 kg), de unde oamenii și le luau și le rostuiau în magazii sau pivnițe.

Primul vizitator așteptat cu nerăbdare era Moș Nicolae. Sigur, la venirea acestuia se gândeau toți

copiii, săraci sau bogați, dar mai ales adulții, care făceau cu mare drag tot felul de cumpărături pentru a-l ține pe Moș în viață: dulciuri, haine, jucării. Pentru eveniment, fiecare cu obligațiile sale. Cei mici erau preocupați de „vine sau nu vine Moșul”. Cei interesați se ocupau cu mare grijă de ghetuțele ce trebuiau puse la ușă BINE lustruite. Se dădeau cu cremă (un soi de unsore colorată), apoi se lustruiau bine, bine, cu perii adevărate. Moșul era foarte exigent și dacă nu găsea totul în regulă (mai ales dacă cel mic era neascultător), lăsa, cu tâlc, drept cadou, doar o nuia.

Dărnicia celui venit în noapte – când copiii dormeau – se exprima în dulciuri, jucării și îmbrăcăminte.

Apoi? Se prezenta Baba Iarnă!

Și nu glumea Domnia Sa. Când era așteptată, venea. Fără ochelari. Cu zăpadă multă și ger serios. **Uneori de „crăpau pietrele”**. Așa că părinții se pregăteau cu mare grijă... cumpărând mai ales ghetuțe (care erau pe primul loc), apoi hăinuțe groase, nelipsind fularele, căciulile, tricourile care se croșetau cu andreele și cu „gât înalt”, paltoane. Erau la modă pantalonii bufanți, chiar și la copii.

Câtă zăpadă venea? Apoi multă, uneori multă de tot. Nu era o glumă. La București au fost zăpezi, care uneori, blocau orașul. Se puteau vedea tramvaie rămase pe linii astupate de nea, până sus la geamuri. Se mai vedea doar tavanul lor! Interesant **este** că atunci când ninge mult, tramvaiele deveneau foarte zgomotoase, fiindcă multe dintre ele ieșeau din depouri cu „pluguri” în față, făcute din lemn masiv și din fier. Erau triumfiulare și se montau cu un unghi în față, astfel că în mers făceau mare zgomot, dar înlăturau și zăpada de pe șine. Eficiente. Pe atunci nu se împrăstiau soluții chimice care topesc azi zăpada.

Când aceasta cădea în cantitate foarte mare sufocând străzile, era strânsă, încărcată (grea treabă) în căruțe sau camioane din care era răsturnată în apele din preajmă. La București, de pildă, exista o platformă lângă fosta clădire a Teatrului de Operetă, de pe care încărcătura era aruncată în Dâmbovița, unde se topea. Majoritatea caselor

aveau în curți – obligatoriu (era tradiție) – oameni de zăpadă cu nas de morcov și ochi de carbune.

Apele, unde se putea (de pildă lacul Cișmigiu – la București), deveneau patinoare foarte solicitate. Patinele erau atunci „cu chei” care ajutau fixarea lor pe talpa ghetelor.

Dealurile din Capitală (la Mitrpolie, Filaret, Parcul Carol, strada Foișor, Liceul Gheorghe Șincai) erau transformate în „derdelușuri”. Și încă ceva. Unele magazine mari aveau în vitrinele de la stradă câte un Moș Crăciun, care discuta cu copiii, notând pretențiile lor, ascultând poezii. Înghesuială mare. Frumoasele trăsuri de la orașe, ce plimbau protipendada, erau înlocuite cu sănii. Se remarcă, mai ales, birjarii lipoveni, foarte eleganți, în niște haine lungi.

Ei, dar Pomul de Crăciun? El cum arăta?

Sigur, era la loc de mare cinste. Pentru copii, dar și pentru părinți, deopotrivă. Numai că pretențiile copiilor erau mult mai modeste decât în zilele noastre, dat fiind timpurile.

Și atunci?

Păi, se aduceau din munți brazi mulți. Nu se vorbea pe atunci de decorațiuni din plastic. Ornarea brazilor era și ea... tot modestă. Pe ramurile lor erau atârinate: „bomboane de pom” învelite în hârtii divers colorate; apoi, smochine, mandarine, mere, ciocolată, lumânări spiralate, divers colorate, din ceară adevărată. Becurile pe fir electric nu apăruseră încă.

Lumânările cu lumina lor caldă și tremurătoare stăteau drepte pe ramurile bradului, fixate în mici dispozitive de tablă. Fiecare pe micuțul ei dispozitiv cu clips de prins. Deci, iluminarea bradului se făcea... prin aprinderea tuturor lumânărilor. Era foarte frumos, se crea o atmosferă intimă, plină de mister, dar uneori era... periculos. Când crengile începeau să se usuce, puteau lua foc. În pom sau la baza lui așteptau darurile: hăinuțe, dulciuri, zahăr-candel, jucării (mașinuțe pentru băieței și păpuși pentru fete).

Televiziunea nu era (a apărut, la noi, de abia în 1956). Nu existau, pentru copii și tineri, ca acum, laptopuri sau telefoane mobile. Foarte puțini aveau în casă telefoane fixe (se aștepta mult, ani de zile, până se obținea un telefon). Așa că dacă voiai să dai cuiva un telefon trebuia să te duci la poștă, la un restaurant, cinematograful, sau unități comerciale, unde era câte un „telefon fix” agățat în perete. Puteai vorbi cu o „fisă” (care era o monedă în circulație) doar 3-5 minute.

Ce a urmat? Viața a mers înainte. Monarhia a fost înlăturată (Regele Mihai I a fost obligat să

abdice), a sosit „drăgălașul comunism”, iar, între altele, Moș Crăciun a fost exilat în Laponia și la noi a apărut un surrogat al lui, în persoana lui Moș Gerilă (pe model sovietic), de care am scăpat cu greu. A dat Domnul să se întoarcă „Moș Crăciunul” nostru!

Vai, era să uit, însă, să spun cum se distrau și cum petreceau atunci sărbătorile oameni ca noi. Nimic special. Români sau italieni veniți din *Peninsulă*... cam la fel. Mese îmbelșugate, precedate de tăierea porcului și prelucrarea cărnii (fiecare după tradițiile nației lui: românii cu tobă, caltaboș, slană afumată, italienii cu salamurile și cârnații lor vestiți sau cu *prosciutto crudo*, de preferință), bună dispoziție, veselie din plin – neapărat – și multă muzică. Petreceau, laolaltă, așa cum știau și unii și alții, de secole.

Multe din petrecerile amintite erau... nunți. Românele se îndrăgosteau de italienii veniți din *Peninsulă*, pentru că aveau voci frumoase și cântau acompaniați la fisarmonică, dar și pentru că erau arătoși în hainele lor de velur. La rândul lor, italienii nu rezistau farmecului frumoșilor ochi ai codanelor din Carpați. Așa că numărul căsătoriilor mixte creștea în localitățile în care aceștia se strămutaseră.

Și, credeți-mă, au trăit mulți ani fericiți, iar descendenții / descendentele lor mai trăiesc încă... Zău!

Modesto Gino Ferrarini

Festivalul Interetnic Confluente.

Ediția a IX-a, Iași 2016

Asociația Italienilor din România – RO.AS.IT. a organizat, la Iași, în perioada 21–23 octombrie a.c., Cea de-a IX-a ediție a Festivalului interetnic **Confluente**. Devenită tradiție, organizarea Festivalului Interetnic **Confluente** i-a reunit și în acest an pe mesagerii tradițiilor folclorice de la aproape toate etniile din țară. Au fost prezenți cu evoluții spectaculoase, alături de mai vechi colaboratori ai RO.AS.IT. nelipsiți la edițiile anterioare, ansambluri și artiști noi, printre ei și foarte tineri, pentru prima dată pe scena festivalului ieșean.

Ansamblurile Di nuovo
insieme – italieni (sus) și
Orpheas – eleni (jos)

A fost un nou prilej care a oferit publicului șansa ca pe parcursul a două zile să asiste la recitaluri bine pregătite, în care fiecare artist a căutat să convingă publicul de frumusețea cântecului și dansului etniei pe care o reprezintă. A fost o adevărată demonstrație de diversitate muzical- coregrafică dar și de multitudine, adusă în special de frumusețea portului (costumului) tradițional, calitatea spectacolelor fiind dată de talentul, măiestria și pasiune

nea dovedită de artiști în prestațiile lor, indiferent de vârstă. Alături de tinerii artiști au ieșit la rampă artiști consacrați cu o vastă experiență, precum cunoscutul tenor italian, Antonio Furnari. Remarcabil și o noutate în festival a fost recitalul de canzone italiene a virtușilor interpreți Luigia, Stanca și Remus Manoleanu. Apreciam în același timp și interpretarea tinerilor bale-rini ai Ansamblului *Veselka* din Iași, a grupului de dansuri *Canlar* din Cobadin, participant pentru prima dată la Festivalul *Confluente*, dar și pe cele două mici interprete Giulia și Denisa Creangă din satul Bogdănești, Suceava.

Dorim să aducem mulțumiri tuturor reprezentanților celor 10 minorități, care, alături de artiștii italieni, au răspuns invitației organizatorilor și au contribuit, împreună cu aceștia, la realizarea unui eveniment, **care** prin ținuta sa, se dorește a fi unul de referință și își propune să rămână o tradiție pentru etnicii din România.

Au participat ansambluri și soliști din diferite zone ale țării, după cum urmează: italieni (Grupul *Amici* format din Ovidiu Ursache, Giulia, Denisa și Mihaela Creangă, coordonat de Ovidiu **Svart**), Ansamblul *Di nuovo insieme*, coordonat de Petre Șușu, și Grupul *L'Alodolla*, coordonat de Florentina Caragea; au cântat Luigia și Stanca Manoleanu, acompaniate la pian de Remus Manoleanu; Antonio Furnari),

croaiți (Ansamblul *Karasevska Zora*, coordonat de Giurgiulena Zoran), germani (Ansamblul *Korona*, coordonat de Dagmar Cloos), maghiari (Ansamblul *Ordogtergye*, coordonat de Both József), evrei (Grupul *Or Neurim* format din Alexandrina Chelu, Ana Bucevski, Andreea Cozac și Betea Teodora), **greci** (Ansamblul *Orpheas*, coordonat de Ionuț Anastasie), sârbi (Ansamblul *Kruna*, coordonat de Veșna Struța-Ciolacovici), tătari (Ansamblul *Canlar*, coordonat de Ailis Molamet și Ansamblul *Mini Qaradeniz*, coordonat de Seitmambet Ildeniz), ucraineni (Ansamblul *Veselka*, coordonat de Rodica Fălișteanu), turci (Ansamblul *Delikanlilar*, coordonat de Osman Melek), ruși lipoveni (*Raduga*) dar și români (Ansamblul *Cătălina*, coordonat de Petre Șușu).

Festivalul s-a bucurat de entuziasme aprecieri, venite atât din partea publicului, cât și din partea artiștilor, majoritatea manifestându-și dorința de a fi prezenți și la următoarea ediție.

Pentru faptul că următoarea ediție a Festivalului va fi una aniversară, el sărbătorind 10 ani de la inaugurare, organizatorii iau în calcul mărirea numărului de participanți. Se are în vedere chiar invitarea unui ansamblu sau a unor artiști din Italia, ca în acest fel să se îndeplinească și un mai vechi obiectiv, cel de a-i da o dimensiune internațională.

Festivalul *Confluente*, încă de la inaugurare a fost și a rămas, ca și în acest an, un proiect realizat cu sprijinul financiar al Departamentului pentru Relații Interetnice din cadrul Guvernului României, în parteneriat cu Casa de Cultură a Studenților Iași, Primăria Municipiului Iași și Asociația Culturală și de Tineret *Eventum*.

Florentina Caragea

Tabăra de vară a RO.AS.IT. organizată pentru copiii care studiază limba italiană

„Vom merge într-o tabără interculturală, cu activități în limba italiană, care se va desfășura la Suceava” – acestea au fost cuvintele care au deschis drumul unei povești ce a durat o săptămână, o poveste pe care am scris-o în sufletele noastre și care ne-a oferit oportunitatea de a ne autodepăși și de a ne face noi prieteni.

Povestea a început la Focșani unde am fost așteptați de organizatorii taberei, care, încă din prima clipă ne-au dăruit din energia lor pozitivă și din bucuria de-a împărtăși împreună experiențe unice. Urma să cunoaștem istoria străbunilor noștri italieni, dar și români.

Alături de noii noștri prieteni – copii din diferite orașe ale României, am făcut o incursiune atât în trecutul nostru național, cât și în trecutul strămoșilor noștri italieni la Mausoleul de la Focșani, ridicat ca omagiu eroilor români căzuți în Primul Război Mondial. Putem rezuma vizita prin cuvintele lui Vasile Pârvan: „Moartea de război e moartea pentru salvare, e moartea pentru viitor, e moartea publică la care nu se plânge...”

Drumul nostru cu autocarul a continuat spre Bacău unde, entuziaști, urma să descoperim alte dovezi ale prezenței strămoșilor italieni și a urmașilor acestora. Între timp, am făcut un mic popas la Mausoleul Eroilor de la Mărășești – această adevărată *Biserică a Neamului* cu crucea sa de piatră care domină cupola. Pe frontispiciu stă scris în bronz „Întru slava eroilor neamului”. De o parte și de alta sunt inscripționate numele localităților unde au avut loc bătălii în vara anului 1917. În fața mausoleului se află un monument mai modest care amintește de jertfa supremă a *Eroului necunoscut*.

La interior vedem sarcofagul Generalului Eremia Grigorescu și altarul de piatră. Într-o clădire separată, modernă, din apropiere, am descoperit Muzeul Luptelor de la Mărășești.

După această oprire, timp de aproape două ore am aflat lucruri noi despre ceea ce înseamnă Asociația Italianilor din România – a luat ființă în 1993, la Suceava, din dorința unor urmași ai emigranților italieni de a reaprinde flacăra existenței italiene pe plaiurile românești. În timp, entuziasmul și perseverența acelui grup au dat roade. Astăzi, vorbim despre Asociația RO.AS.IT., ca despre un grup entuziast ce derulează proiecte culturale ample, care au ca scop cunoașterea istoriei strămoșilor noștri italieni și a culturii acestora.

Dar iată că timpul se scurge repede și fără să ne dăm seama ajungem la Bacău. Aici, organizatorii ne-au oferit un tur al orașului. Astfel, am avut ocazia să cunoaștem cu adevărat contribuția meșterilor italieni. Catedrala catolică, un adevărat

monument istoric ce domină centrul orașului, îmbină cu măiestrie modernitatea cu solemnitatea. Am aflat că cele trei clopote – realizare de mare finețe – au fost aduse tocmai de la Padova, Italia.

Cea de-a doua zi a poveștii noastre avea să fie fascinantă prin oportunitatea și bucuria de a vizita Conacul Rosetti-Tescanu, cunoscut drept una dintre casele memoriale ale lui George Enescu. Aici a compus capodopera sa lirică „Oedip”, dedicată Mariei Cantacuzino, fiica familiei Rosetti-Tescanu, cu care, de altfel, s-a și căsătorit. Se spune că aleea cu plop a conacului i-a inspirat lui Enescu finalul apoteotic al operei sale.

Despre familia Rosetti am avut bucuria să aflăm că *ar fi originară din Genova de unde un anume Giovanni / Ion Rosetti ar fi plecat la Constantinopol în secolul al XIII-lea, urmașii săi făcând parte din înalta aristocrație*. Redescoperim astfel, influențele pe care comunitatea italiană le-a avut și le are asupra istoriei naționale.

Entuziaști, ne continuăm povestea către un alt loc istoric – Hanul Ancuței, despre care clasicul literaturii române, Mihail Sadoveanu spunea: „Trebuie să știți dumneavoastră că hanul acela al Ancuței nu era han, era cetate. Avea niște ziduri groase de ici până colo, și niște porți ferecate cum n-am mai văzut în zilele mele. Pe lângă adăpost,

hanul oferea oamenilor și prilej de petrecere. În cuprinsul lui puteai opoși oameni, vite și căruțe și nici habar nu aveau din partea hoților... Porțile stăteau deschise ca la Domnie. Și prin ele, în zilele de toamnă, puteai vedea Valea Moldovei cât bătea ochiul și păcelele munților pe păduri de brad până la Ceahlău și Hălăuca...". În acest loc tainic am gustat bucate alese și, în final, am încins o horă cu toată bucuria pe care o trăiam.

Ajunși la Suceava înainte de apus, am parcurs o nouă filă a poveștii noastre.

În acest cadru minunat am parcurs experiența Mănăstirii Hagigadar, cunoscută de mulți drept „Biserica Dorințelor”. În secolul al XVI-lea doi frați armeni care, inspirați de un vis, au construit Mănăstirea Hagigadar pe „Dealul lui Bulai”. Se spune că, unuia dintre ei, Donavachian, i s-a arătat Fecioara Maria, care i-a spus că va avea parte de prosperitate în negoț dacă în acel loc va ridica o mănăstire rugându-se și ținând post.

A treia zi a periplului nostru pe plaiuri române, ziua de 3 septembrie 2016, avea să ne facă să ne simțim ca o mică familie. Pașii ne-au îndrumat spre Biserica Mirăuți din Suceava, cunoscută ca „Vechea Mitropolie a Sucevei”, Este una dintre *bijuteriile* cu care Nordul Moldovei se mândrește, alături de întreaga salbă de sfinte locașuri cu arhitectură și fresce unice. Biserica, situată pe locul cunoscut în vechime sub numele de „Dealul Tătarilor”, a fost construită de către domnitorul Petru I Mușat, între anii 1375–1391, și a servit ca prim sediu al Mitropoliei Moldovei. Toți domnitorii Moldovei au fost încoronați aici, până în 1522. Biserica a fost complet reconstruită în secolul al XVII-lea. Istoricii spun că aici a fost ridicată biserica metropolitană a Moldovei, catedrală cunoscută în documente cu numele de Mitropolia veche. În 1992, în interiorul bisericii, a fost descoperit un mormânt al unui voievod necunoscut din sec. XVII, în mod fals atribuit lui Petru I.

În aceeași notă de bucurie spirituală, am vizitat un nou loc sfânt, Mănăstirea Dragomirna. Întregul ansamblu este remarcabil ca unitate de stil și viziune arhitectonică. Este cea mai înaltă și mai îngustă biserică construită vreodată. Având 35 m lungime, 9,5 m lățime și 42 m înălțime, dă impresia unei nave – vechi simbol al Bisericii Creștine. Turla reprezintă cel mai spectaculos element, fiind sculptată în întregime cu motive florale și geometrice de inspirație caucaziană, așezată pe trei baze, una pătrată și două stelate, acoperite cu decorațiuni.

După masa de prânz ni s-au pus la încercare cunoștințele despre artele vizuale. Am pășit în Muzeul de Artă „Ion Irimescu” din Fălticeni. Opera artistului centenar (maestrul Ion Irimescu murind la 102 ani) numără aici 314 sculpturi și peste o mie de desene și lucrări de grafică. Lucrările sale se încheagă într-o sinteză originală înglobând metafore și înțelesuri profunde. Muzeul

deține, pe lângă colecția de sculptură și grafică, o galerie de artă cu lucrări ale unor personalități artistice cu prestigiu în arta plastică națională, precum și un spațiu memorial în care artistul a locuit în ultimii ani de viață.

Frumoasa zi avea să se încheie cu bucuria de a viziona o piesa de teatru într-un cadru atipic. Actori ai Teatrului Municipal „Matei Vișniec” au pus în scenă piesa de teatru „Trenul de noapte”, scrisă de Ioan Groșan în regia artistică a lui Octavian Jighirgiu, care a ales ca scenă, peronul gării din Suceava. Totul era de natural, încât, pentru noi, această experiență a fost cu adevărat unică.

Ziua de duminică, 4 septembrie, ne-a supus la noi încercări. Primul popas al acestei zile a fost la Mina Cacica. După ce ne-am încărcat cu suficientă energie la catedrala catolică din localitate, am intrat în mină – una dintre cele mai vechi exploatare manuale de sare recristalizată din saramură. Galerile sale au fost săpate de mână, fără nici un utilaj. Pentru transportul sării din salină nu au fost folosiți vagoaneți iar accesul în subteran se făcea pe trepte din lemn de brad, mineralizat de saramura care l-a impregnat în decursul timpului. Aici am descoperit „Sala de dans” unde am valsat împreună redescoperind magia dansului.

Spre după amiază, ne-am îndreptat cu încântare către casa memorială a marelui compozitor, Ciprian Porumbescu, descoperind un locaș care, deși mic dimensional avea o încărcătură spirituală extrem de mare. În cele două camere ale locuinței a fost organizată o expoziție permanentă, cu expozate autentice (obiecte familiale, pianul Mărioarei Rațiu-Porumbescu – sora compozitorului, violoncelul, bagheta și husa viorii sale etc.) de o mare forță evocatoare, reconstituind atmosfera de epocă în care a trăit și a creat marele compozitor român. Rememorăm momentele semnificative din viața și activitatea celui care a dăruit muzicii românești atâtea compoziții nemuritoare: *Baladă pentru vioară și pian*, *Rapsodia Română*, *Cântecul Tricolorului*, *Imnul Unirii* (*Pe-al nostru steag*), opereta *Crai Nou* și multe alte piese muzicale care se bucură și astăzi de o largă popularitate.

Seara de duminică avea să ne supună unei încercări italienești – concursul de talente.

Fiecare copil și-a arătat propriul talent artistic. Voci frumoase, dansatori desăvârșiți, dar și mici actori s-au lăsat cu bucurie descoperiți. Într-un cadru prietenos și extrem de deschis fiecare copil a avut ocazia să demonstreze ceea ce știa să facă el mai bine. Jurații au ales, cu dificultate, cele mai interesante și neașteptate talente. Copiii au fost premiați cu cărți bilingve, editate de RO.AS.IT.

Următoarele două zile, 5 și 6 septembrie, au însemnat o cunoaștere amănunțită a orașului Suceava, prin vizitarea multor locuri interesante și captivante. Turul orașului ne-a purtat spre Muzeul de Științe ale Naturii. Expozițiile conțin o

prezentare a lumii animale și vegetale a județului Suceava, organizate în diorame ingenioase.

Alături, orașul Suceava găzduiește un muzeu extrem de important și captivant – Muzeul de Istorie, organizat într-o clădire cu arhitectură neoclasică de la începutul secolului al XX-lea. Clădirea are două niveluri, cu 27 de încăperi, multe dispuse simetric: Sala Tezaur, Sala Tronului, secțiunile de Istorie veche, Ev Mediu, Istorie contemporană, Sala multimedia, Sala de conferințe etc. Pot fi admirate piese excepționale precum tronul de la **Lipcani** (eneolitic), idolul androgin de la Mioveni (eneolitic), pandantiv de aur cu almandine de la Rotopănești (secolul al V-lea), monede de aur bizantine, inelul de aur al domnitorului Bogdan I, veșmintele domnitorului Petru I Mușat (1375–1391), veșminte de curte (secolul al XVII-lea) descoperite arheologic și restaurate. Mai putem admira Colecția de arme din secolele XVIII–XX, Colecția de artă care cuprinde lucrări de pictură, sculptură, grafică și icoane, Colecția memoriale include fondurile Petru Comarnescu, Leca Moraru, Ion Vicoveanu, Ion Negură, Nicolae Labiș, Fondul de carte veche, Biblioteca.

Vizita la muzeul de istorie a fost doar o *pregătire* pentru mult-așteptata vizită la Cetatea de Scaun a Sucevei. Această *cea din urmă* vizită în frumosul oraș Suceava, pur și simplu ne-a fascinat. Ne-am simțit cavaleri și domnițe în cetatea lăsată nouă moștenire de străbunul nostru, Ștefan cel Mare.

Cetatea de Scaun a Sucevei domină partea estică a Sucevei, străjuind peste oraș, de la aproximativ 70 de metri înălțime. Construită inițial din piatră, cu un singur rând de ziduri exterioare, a fost completată în timpul lui Ștefan cel Mare cu un al doilea rând exterior, având aproape 10 m înălțime și 4 lățime, și fiind dotată cu bastioane și turnuri de apărare la colțuri, asemenea cetăților europene de la acea vreme. Intrarea se face acum prin partea dinspre răsărit printr-un pod suspendat cu punte mobilă. Când aceasta era ridicată, locul părea „întărit... și de necucerit”, spunea francezul Blaise de Vigenere, care vizitase Moldova pe la sfârșitul secolului al XVI-lea.

Interioarele au fost și ele modificate pentru a se potrivi cu epoca respectivă și cu necesitățile vieții de la curte. Ștefan cel Mare își pune definitiv amprenta asupra cetății, îmbunătățind funcțiile defensive ale acesteia. O legendă locală, spune că Ștefan construisese un tunel pentru a putea ieși din cetate mai ușor în caz de pericol. Acesta avea ieșirea în apropiere de Biserica „Sf. Dumitru”, de unde se pot vedea și ruinele Casei Domnești.

Se spune că Ștefan l-a chiar folosit, iar când a ieșit a lăsat blestem ca oricine intră în tunel să nu mai iasă, lucru ce s-a întâmplat dușmanilor care au fugit după el. Cetatea este declarată monument istoric în 1893. Astfel, după mai bine de șase veacuri de la întemeierea ei de către Petru Mușat

I, Cetatea de Scaun a Sucevei renaște de fiecare dată parcă mai strălucitoare, spunându-și povestea vizitatorilor.

Ultima zi a experienței noastre, miercuri, 7 septembrie, ne-a găsit posomorâți, parcă învinși în bătălia cu timpul, dar cu mult mai încărcăți spiritual.

În această ultimă zi a excursiei am vizitat Casa Memorială „Nicolae Labiș” care a fost construită de părinții marelui poet, învățătorii Eugen și Profira Labiș în anul 1954. Casa Memorială este amenajată în locuința din centrul satului său natal, Mălini, unde acesta a trăit o parte din fulgerătoarea sa viață, zămisind aici poate cea mai semnificativă parte a creației sale poetice. Expoziția de bază și spațiile memorialistice, redau conotații evocatoare (cărți, rechizite școlare, piese vestimentare, un clopoțel cu „sunet argintiu”, o *galenă* cu care poetul asculta *zvonorurile* lumii, documente, fotografii, afișe etc.).

Nicolae Labiș, poet „incandescent” dar, în același timp, incredibil de matur pentru tinerețea sa, ne-a dăruit prin „Moartea căprioarei”, paradoxal, o operă fără de moarte.

Ajunși la finalul acestei povești ne dăm seama cu bucurie că fiecare participant a învățat ceva nou, că fiecare dintre noi și-a deschis aripile zburând într-un orizont nou, ce astăzi îi este deja, atât de familiar.

Ne simțim recunoscători și încântați că am putut face parte din acest basm, povestit de RO.AS.IT., care, pentru cei mai mari, a însemnat un elixir al tinereții, iar pentru cei mai mici, o adevărată călătorie inițiativă.

Ca ultim cuvânt, iată concluzia elevei Olimpia, de la Liceul Teoretic „Emil Racoviță” din Galați, participantă la această experiență:

„Mi-a plăcut mult excursia, nu numai pentru că am văzut multe locuri interesante și frumoase, ci și pentru că au fost copii de toate vârstele și foarte deschiși. A fost un program plin de spontaneitate, au fost multe surprize frumoase. Și mi-a mai plăcut ghidul de la Mănăstirea Hagigadar care a vorbit pe înțelesul nostru”.

UNESCO

de 60 de ani în România

Sărbătorim anul acesta 60 de ani de la aderarea României la UNESCO, precum și 15 ani de la constituirea Federației Europene a Asociațiilor, Cluburilor și Centrelor pentru UNESCO (FEACU), a cărei președinție este asigurată de România până în anul 2020. Am regăsit o atmosferă a cărei eleganță și firesc este de-acum dorită, pe an ce trece, de tot mai mulți participanți.

Astfel, la sediul Comisiei Naționale a României (CNR) pentru UNESCO, din str. Cehov nr. 8, a avut loc o reuniune pentru a marca acest important eveniment.

Programul festivităților a fost deschis printr-un antrenament intermezzo muzical susținut la clape de către Corina Diaconescu. Apoi, au luat cuvântul cei cinci membri ai prezidiului constituit din Ani Matei, secretar general al CNR-UNESCO, Christiane Cosmatu, subsecretar de stat la Departamentul pentru Relații Interetnice (DRI), Daniela Popescu, președinta Federației Române a Asociațiilor, Cluburilor și Centrelor (FRACCU) pentru UNESCO, Filofteia Pally, ex-director al Muzeului Viticulturii și Pomiculturii – Golești, Mihaela Varga, secretar general al FRACCU-UNESCO, care au vorbit despre importanța participării României la proiectele UNESCO și contribuția la realizarea marilor linii directoare ale acestei importante organizații mondiale pentru cultură, artă și știință. De asemenea, auditoriul a

făcut cunoștință cu bogata activitate desfășurată de FRACCU în cei 15 ani de existență, atât pe plan intern, cât și internațional.

Au fost prezentate programe privind promovarea diversității etnice – intervenție transmisă de dl Aledin Amet, secretar de stat al Guvernului României (DRI), conținând descrierea unor proiecte comune CNR-UNESCO – DRI. A fost, de asemenea, lansat volumul aniversar *EFUCA – 15 years of activity 2001 – 2016*, de către Daniela Popescu, președintă a Federației Europene a Asociațiilor, Cluburilor și Centrelor pentru UNESCO (FEACU).

Un moment de interes l-a constituit prezentarea volumului de comunicări: *Origini bizantine ale artei românești* – volum prezentat de Mihaela Varga, secretar general, FRACCU. Ulterior, a avut loc lansarea volumului de poezie *Lilith*, al lui Samael Richterstein, volum prezentat de Filofteia Pally. Pictorul triplu-licențiat Mihail Gavril și-a vernisat expoziția „Arhipelagul UNESCO din România” – o expoziție de pictură și grafică, prezentată de Mihaela Varga. A urmat un moment artistic susținut la vioară de Fundația Culturală Dana Ardelea, membru FRACCU.

Programul aniversar a continuat prin acordarea unor meritate distincții, de către Federația Europeană a Asociațiilor, Cluburilor și Centrelor pentru UNESCO, unor participanți de marcă, printre care amintim pe Alexandru Mironov – pentru neobosită impulsională a tineretului către studiu, pe Ambasadorul Republicii Populare Chineze – E.S. XU FEIHONG, pentru dezvoltarea bunelor relații dintre țările noastre, sau pe Măriuca Verdeș din Călinești, Maramureș, fondatoare a *Școlii Rădăcinilor străbune* – pentru trezirea unui puternic sentiment patriotic în rândul concetățenilor săi, precum și pentru contribuție la reînvierea tradițiilor, meșteșugurilor și datinilor românești.

Aniversarea UNESCO s-a încheiat printr-o recepție oferită de Departamentul pentru Relații Interetnice (DRI), în timpul căreia participanții au continuat schimbul de idei referitoare la activitățile viitoare.

Adrian Chișiu

Fost Ministru al Afacerilor Externe al României, ales la ONU

Bogdan Aurescu, fost ministru al Afacerilor Externe, a fost ales, în 3 septembrie a.c., în Comisia pentru drept internațional a ONU, pentru un mandat de cinci ani. Fostul ministru român a obținut votul a 158 de state din totalul de 193 de membri ai organizației internaționale a Națiunilor Unite. Bogdan Aurescu a fost secretar de stat al Afacerilor Externe ale României în perioada 2009-2014, primind apoi șefia acestui minister, între noiembrie 2014 și noiembrie 2015. S-a **ilustrat** în 2009 prin victoria sa în conflictul cu Ucraina, în dosarul privind „insula șerpilor” de pe litoralul Mării Negre. Grație muncii sale, Curtea Internațională de Justiție a ONU a dat o decizie favorabilă Bucureștiului, acordând suveranitate românească pentru cei 9.700 km², contestați. De profesie jurist, omul politic român este membru al Curții Permanente de Justiție de la Haga. De altfel, diplomatul are din 1998 și o carieră didactică, ca profesor la Facultatea de Drept din București. Comisia pentru Drept Internațional a ONU, din care dl Aurescu face parte, are drept misiune favorizarea dezvoltării și codificarea dreptului internațional. (L.P.J.)

Colinde românești la Roma

Seara de 27 noiembrie a fost una de o însemnătate deosebită pentru comunitatea Colegiului român din Roma, pentru că Vestea Nașterii Domnului a fost cântată de studenți în fața numeroșilor invitați prezenți și în acest an cu ocazia concertului tradițional oferit în Postul Crăciunului și în apropierea **zilei** Naționale a României. După celebrarea unei părți a Acatistului Bunevestiri, Părintele Gabriel Bubo, Rectorul Colegiului a adresat un cuvânt de bun venit distinșilor oaspeți și a subliniat importanța sărbătorii pentru care ne pregătim și a frumoaselor noastre tradiții românești. Sărbătoarea a pus în evidență talentul și dăruirea cu care studenții teologi întâmpină Nașterea Domnului precum și bucuria de a o vesti tuturor. Evenimentul a fost onorat de prezența Arhiepiscopului Cyril Vasil' SI, a Ambasadorului României pe lângă Sfântul Scaun, a altor Monseniori, profesori și prieteni ai colegiului.

Foto: Virgil Oprina

Cu Colindul...

Cu ocazia Zilei Naționale a României și în întâmpinarea Nașterii Domnului, grupul vocal polifonic **Arpeggio & Roua** a susținut, în Sala de concerte de la Accademia di Romania din Roma, un Concert tradițional de colinde. Programul concertului, inspirat intitulat **Armonie di Natale / Armonii de Crăciun**, a cuprins cele mai îndrăgite și cunoscute colinde românești și internaționale, avându-i ca invitați pe Daniela Ispas (soprană), Costel Mihalache (tenor) și duo *Two of us*. În cadrul evenimentului, grupul polifonic **Arpeggio & Roua**, singura corală românească din Italia, și-a prezentat **și** primul album de colinde, realizat în colaborare cu Andreias Music și Snake Recordz, care cuprinde colinde vechi românești, dar și alte celebre cântece de Crăciun. **Arpeggio & Roua** a luat ființă în 2015, din dorința unor tineri de a răspândi arta muzicală românească reinter-pretând elemente de folclor autentic.

Repertoriul lor este, mai ales, de folclor coral: doine, sârbe, hore, dar conține și melodii **reelaborate**, ale unor mari artiști români (Maria Tănase, Tudor Gheorghe, Ioan Bocușă, Anton Pann).

Corul Național de Cameră „Madrigal – Marin Constantin” a cântat pentru pace, la sediul ONU din Geneva

Corul Național de Cameră „Madrigal – Marin Constantin” a susținut, în luna noiembrie a.c., un concert extraordinar la Geneva, la invitația Asociației Internaționale pentru Apărarea Libertății Religioase, cu ocazia Summitului Global de Religie, Pace și Securitate. Membrii Corului Madrigal, dirijați de Anna Ungureanu, au cântat în fața a peste 140 de miniștri și ambasadori ai ONU, în marea sală a Organizației Mondiale a Proprietății Intellectuale (World Intellectual Property Organization). Evenimentul a fost organizat de Asociația Internațională pentru Apărarea Libertății Religioase, în onoarea liderilor mondiali de pace, a oamenilor politici, diplomaților și figurilor emblematice din mediul academic, precum și a ONG-urilor invitate să participe la summit. În sală s-a aflat și Ambasadorul României la ONU, Excelența Sa, dl Adrian Vierță.

E
N
Z
I
D
S
T
I
R
I
S

ASOCIAȚIA ITALIENILOR DIN ROMÂNIA **RO.AS.IT.** STR. LIPSCANI NR. 19, etaj 1, 030031 BUCUREȘTI

TEL.: 031 421 2869; FAX: 021 313 3064

WWW.ROASIT.RO